

Gestaltning av Ebbamölla

-en naturalistisk gestaltning för en blöt ståndort.

A landscape design for Ebbamölla - a naturalistic design for a wet site.

Malin Ask

Självständigt arbete 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram
Alnarp 2022

Gestaltning av Ebbamölla

-en naturalistisk gestaltning för en blöt ståndort.

A landscape design for Ebbamölla- a naturalistic design for a wet site.

Malin Ask

Handledare: Mona Wembling, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Karin Svensson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur
Kurskod: EX0847
Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram
Kursansvarig inst. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2022
Omslagsbild: Malin Ask
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Nyckelord: *gestaltning, naturalism, fuktig ståndort, moduler, våtmark
design, naturalism, wet site, modular system, perennial mixes, wetland*

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

- JA**, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.
- NEJ**, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

SAMMANFATTNING

Examensarbetet undersöker möjligheten att gestalta ett område på en privattomt i Skåne som upplevs som ett problemområde. Detta eftersom stora delar av området beter sig som en våtmark under stora delar av året. Uppdraget var att förvandla ett problemområde till en parkliknande tilltalande miljö. Området har en bred fuktighetsgradient från frisk till blött där både rinnande och stilla vatten finns att tillgå.

Med inspiration från platsens unika ståndort och utformning formades frågeställningen. Frågeställningen undersöker *hur kan platsen gestaltas naturalistiskt för att uppfylla önskemål från beställarna och för att passa in i rådande ståndort samt vilket växtmaterial passar till rådande ståndort och gestaltning*. Arbetet har två utgångspunkter:

- » att via naturalismen utgå från naturliga växtsamhällen, med liknande ståndort som projektplatsen. Som mall för växtkompositionen användes ett modulsystem med olika växtmixer utifrån ståndort.
- » att tillmötesgå tomtägarnas önskningar och tankar.

En litteraturstudie genomfördes för att förstå och tolka ståndorten. En djupdykning i vilka metoder som kan användas för att få en naturalistisk känsla gjordes där en specifik modulmetod valdes för att gestalta med perenner.

Arbetet resulterade i en samling sektioner och planer för att kunna förmedla gestaltningen till läsare och tomtägare. Utöver detta presenteras fyra olika perennmixer samt förslag på lignoser till platsen i Ebbamölla.

ABSTRACT

This thesis examines the possibility of designing an area on a private plot in Skåne, the area in question is perceived as a problem area. The reason being that large parts of the area behave like a wetland during considerable parts of the year. The assignment was to turn a problem area into a park-like and appealing environment. The area has a wide moisture gradient from fresh to wet where both running and still water is available.

With inspiration from the place's unique location and design, the research questions were created. The questions examine *how the place can be designed in a naturalistic way to fulfill the wishes of the clients and how the place can be designed to fit into the prevailing location and what plant material is suitable for the prevailing location and design*. The work has two presuppositions:

- » with a starting point in natural plant communities with a similar location as the project site apply naturalism as a template for the plant composition. A system with different plant mixes based on similar locations was used.
- » to accommodate the clients wishes and thoughts.

A literature study was conducted to understand and interpret the site. A deep dive into which methods could be used to get a naturalistic feel was made where a specific modular method was chosen to make a design with perennials.

A collection of sections and plans is shown to convey the design to readers and clients. In addition to this, four different perennial mixes are presented as well as tree- and shrub suggestions for the site.

FÖRORD

Tack till min handledare Mona som påmint mig att andas!

Tack till Anders Folkesson som gav mig en guidad tur i sin trädgård,
Sövröds Hage.

Tack till Anna för all hjälp med korrekturläsning.

Slutligen, tack till Oscar som har frågat mig varje dag om jag fått i mig
“någon riktig mat” och sedan gett mig “riktig mat”.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
<i>Abstract</i>	4
FÖRORD	5
1. INLEDNING	7
1.1 <i>Bakgrund</i>	7
1.2 <i>Syfte & mål</i>	7
1.3 <i>Frågeställningar</i>	7
1.4 <i>Metod</i>	7
1.5 <i>Avgränsningar</i>	7
2. PLATSEN	7
2.1 <i>Platsanalys</i>	7
3. STÅNDORT	10
3.1 <i>Den platsspecifika ståndorten</i>	10
3.2 <i>Våtmarker</i>	12
3.3 <i>Konkurrensstrategier</i>	12
4. NATURALISTISK VÄXTKOMPOSITION & DESIGN	12
4.1 <i>Kort historia</i>	12
4.2 <i>Naturalism idag</i>	13
4.3 <i>Referenssamhälle & andra byggstenar</i>	13
5. MODULSYSTEM	14
6. NULÄGE & GESTALTNING	15
6.1 <i>Nulägesplan</i>	15
6.2 <i>Nulägessektioner</i>	16
6.3 <i>Inspiration</i>	17
6.4 <i>Illustrationsplan med karaktärsbeskrivningar</i>	17
6.5 <i>Sektionselevationer</i>	18
6.6 <i>Planteringsplan</i>	19
6.7 <i>Växtlista</i>	20
6.8 <i>Mixer</i>	21
6.9 <i>Lignoser</i>	24
7. DISKUSSION & SLUTSATS	25
7.1 <i>Gestaltning</i>	25
7.2 <i>Växtval</i>	25
7.3 <i>Utvecklingspotential</i>	25
7.4 <i>Slutsatser</i>	25
REFERESER	26
VÄXTREFERESER	26
FIGURFÖRTECKNING	27

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Naturalism är ett begrepp inom trädgårdsdesign som är svårt att greppa.

Vad innebär det rent konkret att gestalta på ett naturalistiskt sätt?

Ebbamölla är en fantastiskt dynamisk tomt. Arbetet har gett mig en chans att djupdyka i växtkomposition för en ståndort med en bred fuktighetsgradient. Den är både kuperad, naturnära och har en fantastisk praktisk historia. På tomten har det legat en vattenkvarn. Vattnet med sin enorma kraft under våren både skrämmer och förtrollar. Det statiska vattnet med sina stilla krusningar från vinden lugnar. Stora delar av området klassificeras som en våtmark eftersom vatten finns nära, under eller strax ovanför markytan under stora delar av året (SLU Artdatabanken 2020). Vilken tillgång!

Detta är mina tankar, men tomtägarnas tankar är att detta är ett problemområde, eftersom det inte går att beträda under stora delar av året, om de inte tar på sig sina stabilaste stövlar med vandringskäppen i högsta hugg. Det är inte funktionellt. Det ligger en bit från boningshuset och det är kuperat. Ett stort intresse från ägarna fanns att värna om vår miljö, vår jord. Mitt mål har varit att balansera ägarnas önskemål med tomtens förutsättningar.

Arbetet med gestaltningen grundar sig i hur vi kan arbeta med naturen och människan för att skapa en plats för människan. För visst gestaltar vi för och åt människan. Nigel Dunnet (2019) skriver exempelvis att han inte bara vill skapa något som är funktionellt, fyller en plats, kopierar naturen eller ens något vackert. Han vill väcka känslor och skapa något som grabbar tag i oss. Jag håller med.

Genom att arbeta med naturen, med våtmarken, kan området förvandlas till ett paradiset både för människor som djur.

1.2 Syfte och mål

Målet med arbetet är att presentera en gestaltning för området på tomten i Ebbamölla. En illustrationsplan, planeringsplan och specifika växtmixer skapas för att uppfylla ståndortskrav samt tomtägarens önskemål.

Utöver detta ska växtvalen vara visuellt tilltalande, hållbara och bidra till platsens karaktär. Gestaltningen ska locka till vistelse på platsen. Syftet är att få en djupare förståelse för ståndorter med en bred fuktighetsgradient. Det valda växtmaterialet bör bidra till en hållbar och föränderlig plantering.

1.3 Frågeställningar

- » Hur kan platsen gestaltas naturalistiskt för att uppfylla önskemål från beställarna och för att passa in i rådande ståndort?
- » Vilket växtmaterial passar till rådande ståndort och gestaltning?

1.4 Metod

Genomförandet av arbetet har bestått av olika delar: Litteraturstudie, platsanalys, intervju med tomtägare samt studiebesök.

Gestaltningen av platsen började med ett möte med tomtägare för att lyssna på deras tankar och idéer. Arbetet gick vidare genom en platsanalys som bestod av en ståndortsanalys. Ståndortsanalysen grundade sig i en inventering av befintligt växtmaterial för att kunna kartlägga markens pH och uppbyggnad. Ingen provtagning av jorden gjordes utan markens fysiologi kunde analyseras med hjälp av *Vegetationstyper i Norden* (Påhlsson 1998) samt häftet *Ståndorter, lignoser och lignosanvändning – kompendium i kursen vegetationsbyggnad och växtkännedom* (Gunnarsson 2000). Utöver markanalys gjordes även analys kring sociala ytor och gångstråk på platsen, väderstreck, rumslighet och sol- och skuggförhållanden.

De huvudsakliga frågeställningarna har besvarats av litteraturstudien. När ståndorten fastställdes fortgick arbetet med gestaltning och växtkomposition. Gestaltning och växtkomposition har främst grundat sig i boken *Naturalistic Planting Design- The Essential Guide* (Dunnet 2019) där författaren avhandlar ämnet naturalism och *The Dynamic Landscape* (Dunnet & Hitchmough 2004). Kapitlet *Wetlands and Waterbodies* (Kricher 2004) från *The Dynamic Landscape* har präglat design och växtkomposition. Perennerna som ska användas i gestaltningen kommer väljas genom en litteraturstudie där varje art, som väljs för den specifika ståndorten, måste ha belägg från minst två källor. Utöver litteraturstudie och platsanalys har jag besökt Anders Folkessons trädgård Sövröds Hage, Höör, som har en liknande ståndort som platsen i Ebbamölla. Många idéer kring gestaltningen grundar sig i vad jag såg där.

1.5 Avgränsningar

Arbetet är utformat som ett första övergripande förslag till beställare och endast specifika delar av platsen har exakt gestaltning och växtval. Växtvalet består av perenner, men en karaktärsbeskrivning över olika områden görs för platsen. Karaktärsbeskrivningen möjliggör, för kunden, en förståelse för platsens gestaltning. Karaktärsbeskrivningen lägger också grunden för val av lignoser, fler perennmixer samt geofyter.

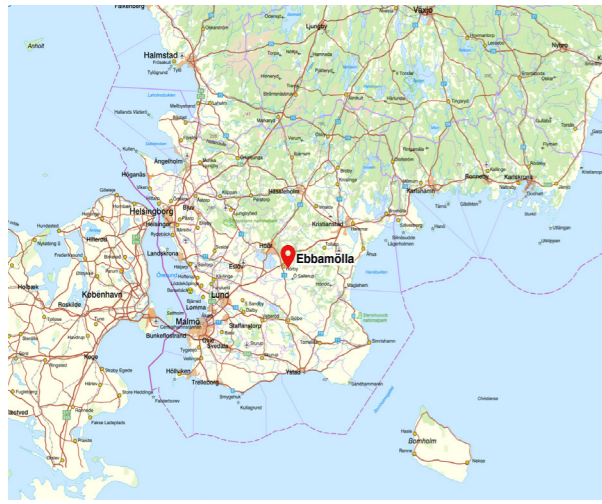
2. PLATSEN

2.1 Platsanalys

Vid gestaltning och nyskapande av dammar och våtmarker är det viktigt att utgå från den befintliga ståndorten. På en naturlig tomt som Ebbamölla finns det redan fördelar. Tomten har en unik ståndort. Det finns rinnande vatten i tre former: en å, Ebbamölleån, rinner längst tomtens nordöstra-nordvästra sida, ett dräneringsrör (*nr. 4 i figur 7*) ger upphov till en liten bäck som delar området i två delar och slutligen förbinder den gamla kvarnbäcken (*nr. 7 figur 19*) dammen med den gamla kvarnen utanför tomten. Det finns stilastående vatten i form av en liten damm. Dammen får sitt vatten från bäcken samt från ett dräneringsrör från jordbruksmark. Tomten omgärdas på två sidor av blandad lövskog, en del av tomten gränsar mot betesmark för kor och den fjärde mot Ebbamölleån. Andra delar av tomten har en mer hortikulturellt formell utformning.

Platsen är belägen i mellan zon 1-2 utanför Hörby, Skåne. (Riksförbundet Svensk Trädgård n.d.). Se *figur 1 & 2* för Ebbamöllans placering i Skåne repektive i sin omgivning. Lerjorden, enligt ståndortsanalysen och inventering av växtmaterial, har ett neutralt till något basiskt pH. Platsen, med sin kuperade terräng upplevs som en dal. Mitt i platsen ligger den gamla kvarndammen. Ebbamölleån och den gamla kvarnbäcken ramar in platsen väl.

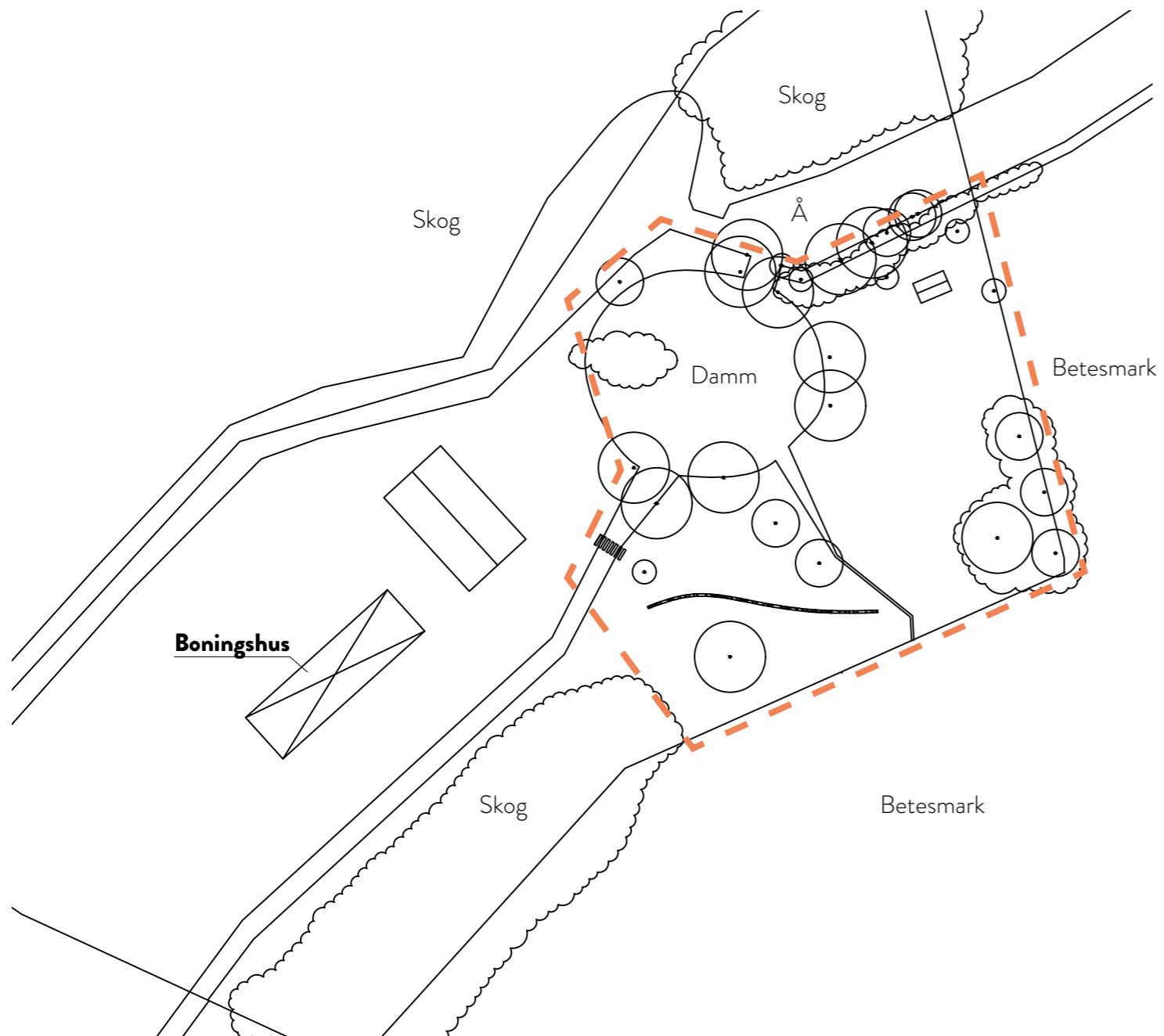
Figur 4 visar de olika gångstråken. De är ungefärliga. De visar att det endast finns en väg till platsen från tomten. De mörkgröna stråken visar mer intensivt använda stråk. Övriga stråk används knappt. Stråken är inte fasta och förändras med årtiderna. På vintern och tidig vår är det väldigt blött på stora delar av ytan, som kan ses på området på *figur 8* och det blåa området

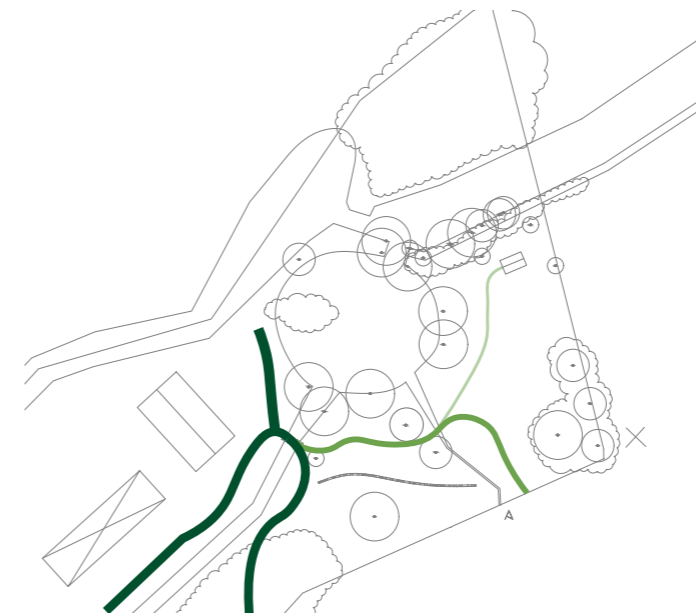
Figur 1. Min karta © Lantmäteriet 2022. Ebbamölla ligger i mitten av Skåne utanför Hörby.

Figur 2. Min karta © Lantmäteriet 2022. Bilden visar tomtens omgivning. Det orangemarkerade området är en ungefärlig inramning av arbetsområdet.

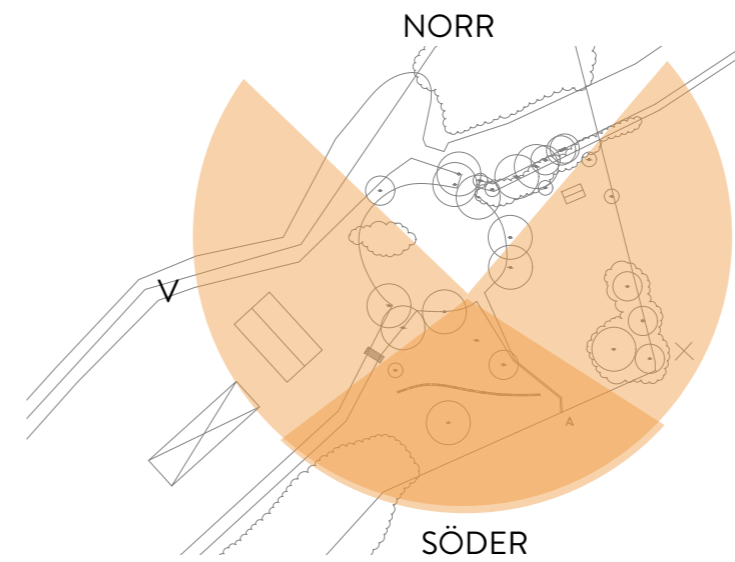

Figur 3. Tomtkarta. Området inom den streckade linjen är arbetsområdet. 1:500/A3

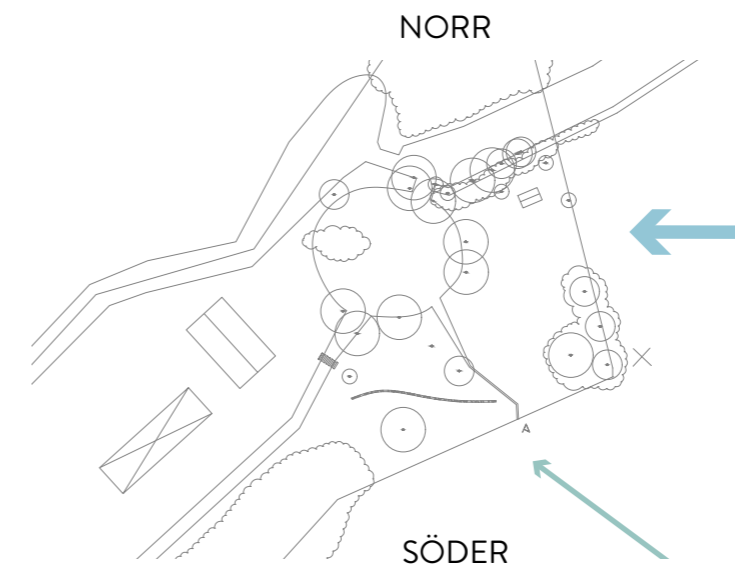
- Intensivt använda gångstråk
- Gångstråk för underhåll av ytan
- Sällan använt gångstråk

Figur 4. Analys av gångstråk. Det finns inget som lockar ägarna att besöka platsen förutom för skötsel ca en gång om året när gräset slås.

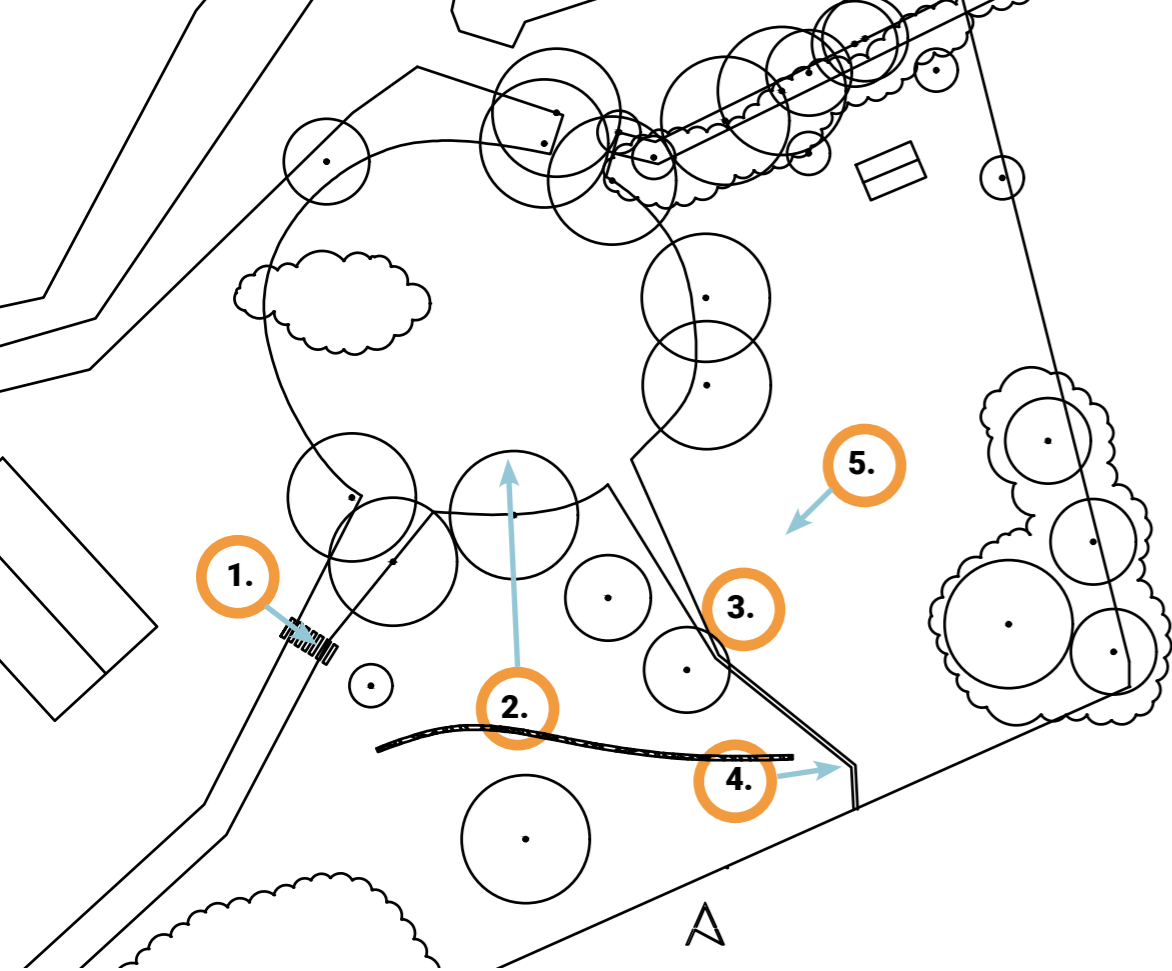
- Juni
- December

Figur 5. Analys av solens rörelse från öst till väst under dagen under juni och december.

- Starkaste-och mest återkommande vindriktning
- Svagare vindriktning

Figur 6. Analys av förhärskande vindar. Den starkaste vinden kommer från kohagen i nordöst

Figur 7. En orienteringsfigur som visar de olika områden som har fotograferats. Siffrorna symboliserar platsen där fotot tagits från. Pilarna visar i vilken riktning kameran var placerad.

Figur 8. Visar nummer 3. Den blöta marken vid bäcken från dräneringsröret.

Figur 9. Visar nummer 4. Utloppet från dräneringsröret upp i slänten.

Figur 10. Visar nummer 1. Den enda bron, över den gamla kvarnbäcken, som leder till arbetsområdet.

Figur 11 Visar nummer 2. Dammen sedd uppifrån slänten.

Figur 12. Visar nummer 2. Dammen sedd uppifrån slänten.

Figur 13. Visar nummer 5. Visar hur kuperat området är.

på *figur 19*, då förläggs stråken där marken är torrare. Platsen är inte välbesökt. Den besöks när den slås några gånger om året. Det finns inga ytor som lockar till vistelse. *Figur 5* visar solens ungefärliga rörelse över området under dagen under december och juni. Platsen är tack vare betesmarken, som omgärdar södra och östra sidan, (*figur 3*) väldigt ljus. *Figur 6* visar hur vinden angriper området. Den stora pilen representerar den starkaste och mest återkommande vindriktningen. Mot norr och väst skyddar skogen mot hårda vindar.

2. STÅNDORT

2.1 Den platsspecifika ståndorten

Enligt Wahlsteen (2018) är faktorerna markfukt, näringstillgång, pH, ljustillgång, värme och hävd, klimat samt relationen mellan vinter och sommar de vanligaste ståndortsfaktorerna. Genom att analysera platsens utifrån de olika ståndortsfaktorerna och de olika arter som växer där kan en schablonsståndort eller typsamhälle bestämmas. Typsamhället använd därefter som inspiration till gestaltningen. Dunnet (2004:97) talar om vikten att vara ”ecologically-informed” i en gestaltningssammanhang. Dunnet (2004) menar därför att det finns en stor fördel att tänka ståndortsanpassat och ”rätt växt på rätt plats” vid gestaltning. Väljs ståndortsanpassat material behöver resurser inte spillas på att drastiskt förändra platsen. Det går således att uppnå sin kreativa vision med lite platsmodifikation. Vidare beskrivs hur växter från likande geografiska platser ofta delar samma drag och egenskaper, vilket kan användas i en gestaltning (Dunnet 2004).

Området inventerades i februari 2022 vilket har medfört att endast några få örtartade växter kunnat identifierats. Utöver de inventerade arterna växer även *Anemone nemorosa* på delar av platsen enligt tomtägare. Det fanns en stor utbredning av *Geum* sp. och samt några gräs som ej kunde identifieras. Några ansamlingar av *Geum rivale* hittades. Befintligt vedartat växtmaterial:

Alnus glutinosa- klibbal
Acer platanoides- skogslönn
Acer pseudoplatanus- tysklönn
Aesculus hippocastanum- hästkastanj
Fraxinus excelsior- ask
Malus domestica- äpple
Prunus padus- hägg
Quercus robur- skogsek
Sambucus nigra- fläder

Från det vedartade materialet kan vi enligt Gunnarsson (2000)-utgå från att platsen överensstämmer med tre ståndortsområden: 6, 8 och 9.

Ståndortsområde 6 (*figur 14, 17 & 18*) är en näringsrik-mycket näringsrik ståndort och torrt-friskt/fuktigt med något basisk-starkt basiskt pH (Gunnarsson, 2000). Vidare beskriver Gunnarsson (2000) att ståndortsområde 6 under hävd beter sig som örtrika torr-och friskängar. Wahlsteen (2018) använder samma ståndortsdiagram och beskriver ståndortsområde 6 som en högrötsäng. Som ett resultat av den höga näringstillgången och höga pH är den friska högrötsängen ett instabilt system som, utan hävd, skulle utvecklas till skog. Exempel på lignoser som kan växa här är bland annat de inhemska arterna *Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Aesculus hippocastanum* och *Hedera helix* (Gunnarsson 2000). Pålsson (1998) definierar ’fuktäng’ ytterligare i Vegetationstyper i Norden. Tuvtätelängs-typ beskrivs som högvuxen- nedbetad tuvig gräsmark med få örter (Pålsson 1998: 444). Det är en utbredd vegetationstyp i Norden. Dominanta arter som kan återfinnas i en fuktäng av tuvtätelängs-typ är:

Deschampsia cespitosa- tuvtätel
Poa pratensis- ängsgröe
Ranunculus acris- vanlig smörblomma
Rumex acetosa- ängssyra

Vidare understryks att området vid upphörande av hävd kommer växa igen med *Filipendula ulmaria*, *Salix caprea* och *Alnus* sp. Det är vitalt att ängsområdet på platsen hålls under hävd för att den befintliga vegetationstypen ska överleva (Pålsson 1998).

Ståndortsområde 8 (*figur 15, 17 & 18*) beskrivs som en måttligt näringsfattigt- måttligt näringsrikt och fuktig- blöt ståndort. PH-värdet går från surt till neutralt (Gunnarsson, 2000). Denna ståndort kan jämföras med en fuktig skog av gran-, björk-, och gråalskog (Wahlsteen 2018). Vidare skriver Wahlsteen (2018) att denna skogstyp finns runt om i världen och ofta är kopplad till dalgångar och sänkor där regn-och smältvatten ger marken fukt. Exempel på lignoser som kan hittas här är: *Acer pseudoplatanus*, *Alnus glutinosa*, *Prunus padus* och *Salix alba* (Gunnarsson 2000). Medstöd av Pålsson (1998) kan ståndortsområde 8 beskrivas som fuktäng av *Filipendula ulmaria*-typ där den dominanta arten är just *Filipendula ulmaria*. (Pålsson 1998: 448). Denna högväxta fuktängstyp kan uppfattas som en igenväxt tuvtäteläng. Liksom tuvtätelängs-typen är detta en vegetations-

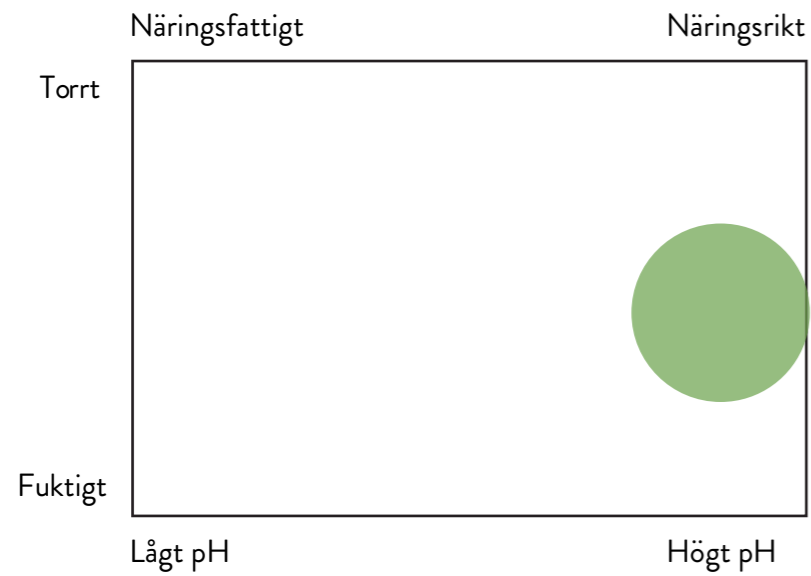
typ som kräver hävd. Utan hävd växer området igen av sälg-alm-skog/alm-askskog. Ett utdrag av arter som kan återfinnas på en fuktäng av *Filipendula ulmaria*- typ:

Achillea ptarmica- nysört
Caltha palustris- kabbleka
Deschampsia cespitosa- tuvtätel
Geum rivale- humleblomster
Lychnis flos-cuculi- gökblomster
Thalictrum flavum- ängsruta
Trollius europaeus- smörboll
Valeriana sambucifolia- flädervänderot

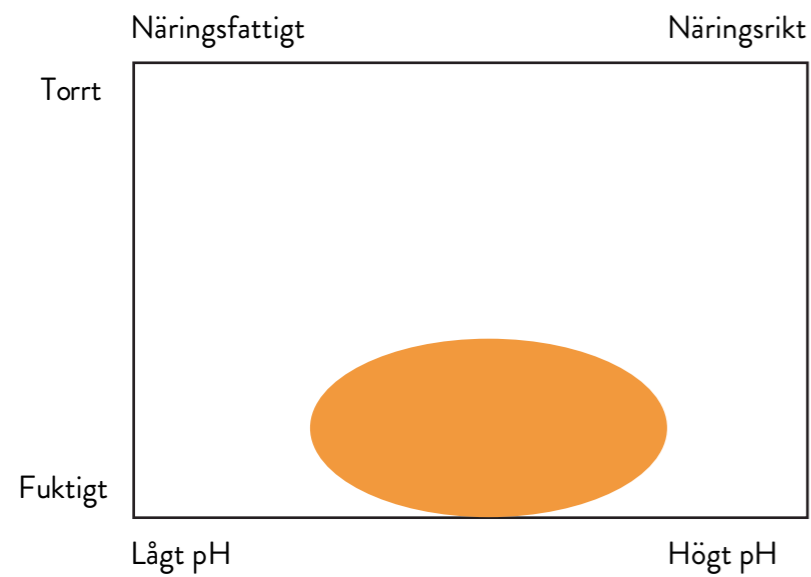
Ståndortsområde 9 (*figur 16, 17, 18* samt *figur 9* som visar hur marken ser ut i Ebbamölla i den blötare ståndorten) är näringsrik-mycket näringsrik och en fuktig-blöt ståndort med ett något basiskt-starkt basiskt pH-värde. I den svenska naturen motsvaras denna ståndort av askskog av högrött och sumpskog av högröttstyp (Gunnarsson 2000). Denna åsikt stöds av Wahlsteen (2018) som utöver skriver att marken ofta har rörligt grundvatten, belägen i nedre delen av en sluttning samt är mullrik. Arter som växer under dessa förhållanden är; *Alnus glutinosa*, *Fraxinus excelsior*, *Ribes alpinus* och *Salix alba* (Gunnarsson 2000). Vegetationstypen anges vara en fuktäng av kalkängstyp (Pålsson 1998: 451-452). Typen återges som en örtrik lågvuxen gräsmark. Ofta är typen artrik med förekomst av orkideer. *Carex flacca* beskrivs som en indikatorart. Som de andra ståndortsområdena bör denna hållas under hävd. För mycket gödsling kommer förstöra typen och driva successionen mot tuvtäteläng. Arter som förekommer i kalkfuktängstyp:

Briza media- darrgräs
Carex panicea- hirsstarr (dominant)
Linum catharticum- vildlin (dominant)
Orchidaceae (dominant)
Primula vulgaris- jordviva
Succisa pratensis- ängsvädd

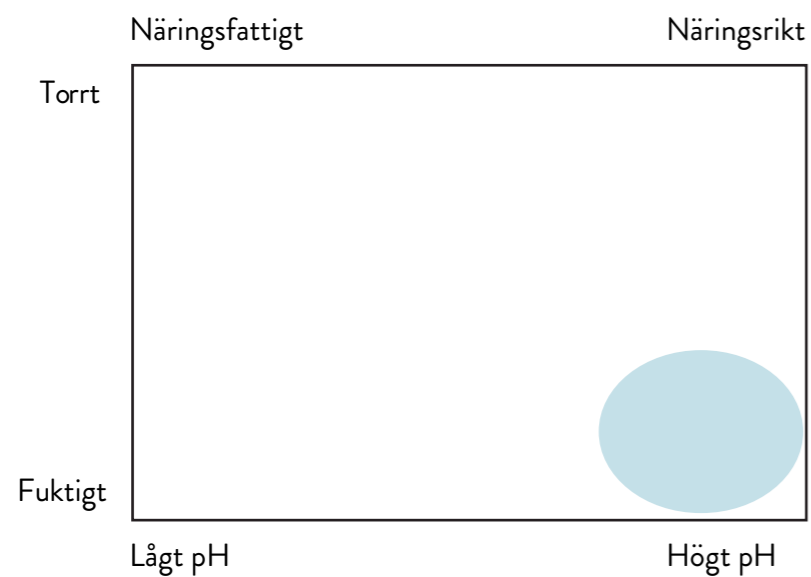
Ståndorterna 6, 8 och 9 har alla liknande egenskaper, som ett högre pH-värde, markfukt och de är mer näringsrika. Det är främst de olika områdenas markfuktgradient som är avgörande för vilket växtmaterial som kommer trivas på ett specifikt område. Det finns ingen distinkt gräns mellan de olika ståndortsområdena på platsen utan två ståndortsområden kan existera i olika grad på samma områden.

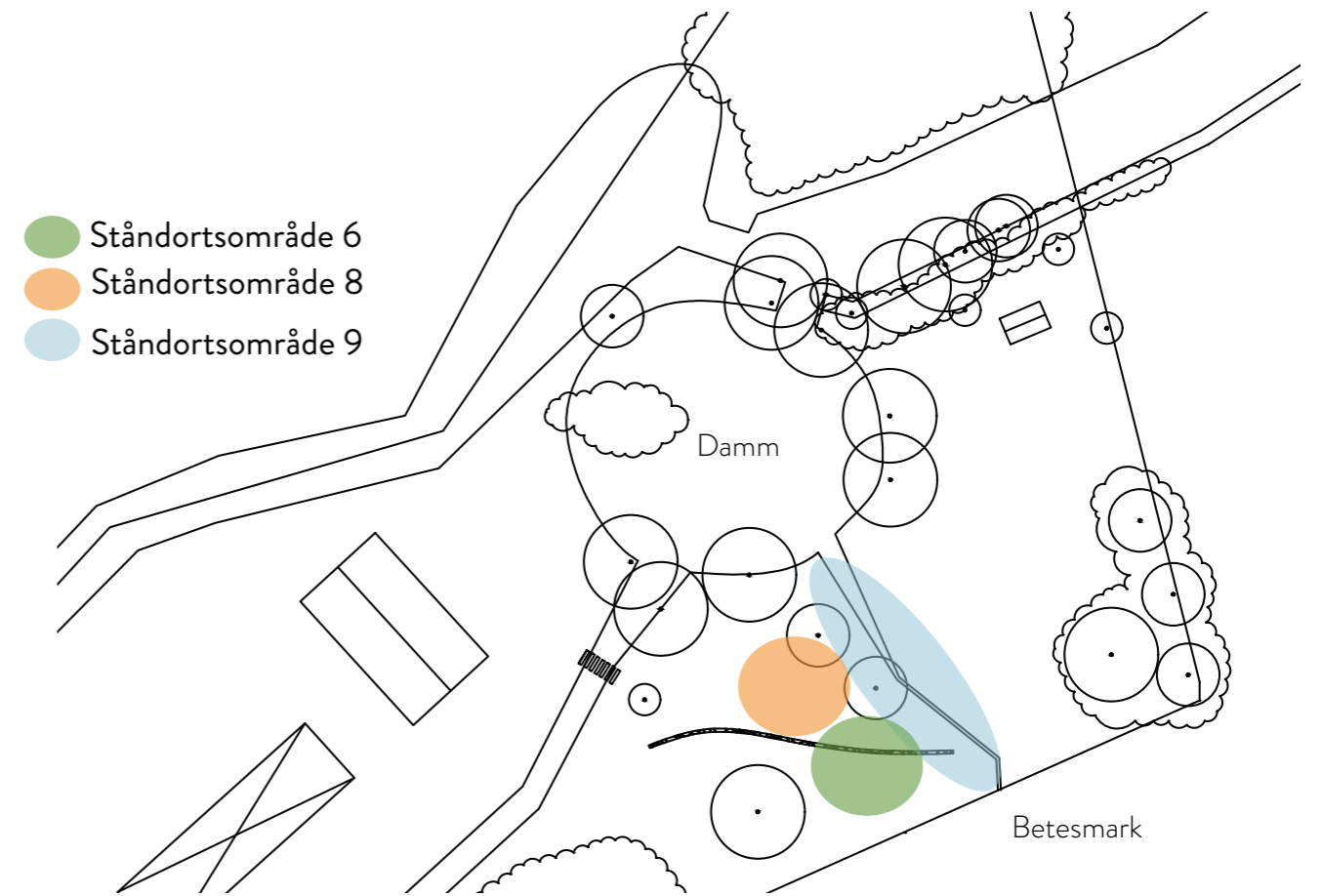
Figur 14. Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Diagram Standortssområde 6: näringsrik-mycket näringsrik ståndort och torrt-friskt/fuktigt med något basisk-starkt basiskt pH.

Figur 15. Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Standortssområde 8 fattigt- måttligt näringsrikt och fuktig- blöt ståndort. PH-värdet går från surt till neutralt.

Figur 16. Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Standortssområde 9: näringsrik-mycket näringsrikt och en fuktig-blöt ståndort med ett något basiskt-starkt basiskt pH-värde.

Figur 17. Visar de olika ståndortsområdenas tänka utbredningsområde på platsen i Ebbamölla. Från betesmarken i söder sluttar området ned mot dammen i norr. Ej skalenlig.

Figur 18. Visar de olika ståndortsområdenas tänka utbredningsområde på platsen i Ebbamölla. Sektionen är tänk som en typsektion och är ej exakt. Sektionen skildrar de olika lignosernas placering i slänten ner till dammen som enda vattenkälla. Lignoserna från vänster: *Quercus robur*, *Betula* sp, *Betula* sp och *Alnus glutinosa*. Ej skalenlig.

2.2 Våtmarker

”Våtmarker definieras som sådana marker där vatten under en stor del av året finns nära, under, i eller strax över markytan. Även vegetationstäckta vattenområden klassas som våtmarker.”

» SLU Artdatabanken (2020)

Resultaten av Ebbamöllas ståndort visar delar av området som avhandlas beter sig som en våtmark. Området i Ebbamölla är en våtmark skapad av människan. Dammen är ett resultat från vattenkvarnens tid och slänten får vattentillförsel från dräneringsrör från lantbruk. Platsens terräng, med sluttning, bidrar till vattenansamling. Idag har området samma egenskaper som en specifik sorts våtmark-fuktängen och sumpskogen. I rapporten från Naturvårdsverket (2009) *Våtmarksinventeringen – resultat från 25 års inventeringar: Nationell slutrapport för våtmarksinventeringen i Sverige* klassificeras fuktäng och sumpskog som ‘Övriga våtmarker’.

Under senare 1800-tal till början av 1900-tal omvandlades många våtmarker till jordbruksmark genom markavvattning. Det har således visat sig att ca 90% av våtmarkerna i Skåne och Mälardalen har förstörts till förmån för jordbruksmark (Naturvårdsverket 2009). Ofta är dessa våtmarker artrika miljöer (Länsstyrelsen 2010). Artrika miljöer har en större chans att överleva stora förändringar än vad monokulturer har (Dunnet 2004). Det är dock en omdiskuterad fråga om ett högre antal arter = hög biodiversitet. Att en så stor mängd våtmarker har dikats ur är skrämmande. Arbetsområdets ståndort ska bevaras som den är. Växtmaterial som väljs till våtmarken ska vara anpassad för rådande ståndort.

2.3 Konkurrensstrategier

Det går att få fram en estetiskt tilltalande växtgestaltning genom att välja mer ståndortsbaserat material. Ett sätt att förstå hur olika växter beter sig är att se till hur de konkurrerar om olika resurser. För hållbara och skötselsnåla planteringar är det viktigt att välja arter med liknande konkurrens för att arterna som väljs ska ha samma förutsättningar att klara sig. Det är viktigt att i de olika mixerna välja växter som har liknande strategier. Dunnet (2019) förklarar att grunden för växtstrategiteorin som skapades av Philip Grime är idén om att det finns två huvudsakliga krafter som växterna utsätts för:

Stress: påverkar växtens tillväxt. Detta kan vara låg näringstillgång, för lite eller för mycket vatten, eller extrem kyla/värme. Platser med mycket stress klassificeras som lågproduktiva medan platser med förhållande lite stress är högproduktiva. På dessa högproduktiva platser finns det ingen som håller tillbaka växten från att skapa mer biomassa (Dunnet 2019).

Störning: allt som påverkas växtens befintliga tillväxt. Mekanisk störning såsom betning. Dessa krafter tvingar växterna att anpassa sig. Platser med mycket störning klassas som ostabila medan platser med lite störning klassas som stabila. Störning kan frigöra utrymme och växter har därför utvecklat strategier för att vara först på plats (Sjöman & Slagstedt 2015). Philip Grime utvecklade en modell för att dela in växternas överlevnadsstrategier i tre huvudkategorier, C-S-R. De tre kategorierna är:

Konkurrensstrategier (C)

Sjöman & Slagstedt (2015) beskriver konkurrensstrategerna som mästare på att ta upp resurser och omsätta dessa i biomassa. De trivs på produktiva platser. Här kan de använda resurserna för att investera i många och billiga blad, vilket medför ökad fotsynteskapacitet. Det blir även resurser över för rot- och skotttillväxt. Bladen är billiga då växten inte behöver producera tjocka vaxlager och behåring på barr eller blad. Konkurrensstrategier klarar sig bäst i produktiva och ostörd miljöer.

Stresstrategier (S)

Kan genomgå ofördelaktiga perioder i sin livscykel, såsom torka. De är utrustade med speciella blad. Ofta små och nållika eller läderartade ibland städsegröna. De spar på sina resurser till skillnad från konkurrensstrategerna. De har ofta en lång livscykel och är mästare på att lagra sina resurser som de kan använda vid ett senare tillfälle. De har ofta mekanismer som möjliggör snabb upptagning av näring och vatten när dessa finns tillgängliga (Sjöman & Slagstedt 2015). Ett exempel på stresstrateg är På en vindutsatt och solig slänt med lite näring utkonkurreras konkurrensstrategen av stresstrategen.

Störningsstrategier (R)

Återfinns på näringsrik störd mark. Är ofta kortlivade och är väldigt bra på att frösa sig för att överleva nästa störning. På en nyss plöjd mark konkurrerar störningsstrategen ut stresstrategen.

Det är bör understrykas att många växter har en kombination av dessa strategier.

4. NATURALISTISK VÄXTKOMPOSITION & DESIGN

Det finns flera anledningar varför den naturalistiska stilen är ett bra val för platsen i Ebbamölla.

Ett skäl är det **estetiska**. Det finns en vilja att härma naturen. Senare kommer olika stilar och olika grader av naturalism behandlas i arbetet.

Ett annat skäl är att det ska vara en plats som inte måste skötas minutiöst, som en paradrabb med blockplanteringar måste. Det ska vara en **dynamisk plats** som tillåts förändras. Vissa arter kommer klara sig bättre än andra. Det kommer uppstå olika små samhällen i planteringen på grund av små ståndortsvariationer av exempelvis fukta.

Ett sista skäl är **hållbarheten**: Genom att tänka ståndortsanpassat och på växternas strategier kommer inga stora ingrepp behövas för att förbereda platsen för växtmaterialet. Genom att efterlikna naturen efterliknar vi också olika referenssamhällen där växter med liknande överlevnadsstrategier fungerar tillsammans i en längre tid. Ståndorten är essentiell i all gestaltning av gröna ytor. Vid en naturalistisk gestaltning är den om möjligt ännu mer relevant.

4.1 Kort historik

Den samtida naturalismen är ett paraplybegrepp som täcker en mångfald av olika inriktningar och tolkningar. Ordet 'naturlig' definieras här som ett icke designat växtsamhälle. Naturen är inspirationen och det vi strävar till, men resultatet av det vi skapar kommer aldrig vara 'naturligt'. Ett skapat växtsamhälle är inget naturligt växtsamhälle.

Under denna rubrik kommer två författares, Nigel Dunnet (2019) och Noel Kingsbury (2004), analys av begreppet naturalism inom trädgårdsdesign avhandlas.

Dunnet (2019) beskriver hur den samtida naturalismen utgörs av tre linjer: impressionistisk naturalism, teknokratisk naturalism och modernistisk naturalism.

Den impressionistiska naturalismen grundas på estetiska- och

studerade växtkombinationer samt växtassociation. Växtassociation är när växter kombineras för att skapa harmoniska eller kontrasterade visuella effekter. Den äldsta av de tre benen är djupt förankrad i 1900-talets trädgårdsdesign. Inriktningen handlar mindre om odling av individer och mer om nyttjande av växter som ett element i en gestaltning. I William Robinsons bok *The Wild Garden* (1870) presenteras idén ”rätt växt på rätt plats” där växter odlas i samma ståndort som i det vilda. Nigel Dunnet (2019) presenterar även Gertrude Jekyll (1843-1932) som en föregångare även om hennes kompositioner inte skiljer sig nämnvärt från våra samtida blockplanteringar. Jekyll som var konstnär var inspirerad av impressionismen och dess tankar om ljus och färg. Hon introducerade dessa tankar inom trädgårdsdesign. Gertrude Jekyll inkluderade även omgivningen i sina gestaltningar och behandlade växterna som ett konstnärligt medium. Den impressionistiska naturalismen har en målande och konstnärlig kärna där plantassociation är huvudmetoden. Ofta arrangeras växterna i block eller drifts (avlånga utdragna block) där färgen är avgörande för artval.

Den teknokratiska naturalismen är till skillnad från den impressionistiska naturalismen mer vetenskaplig och teknisk. Den teknokratiska naturalismen tenderar att vara mer vetenskaplig och förhåller sig därför närmare modernismen. Dunnet (2019) beskriver det teknokratiska synsättet som hortikulturell ekologi. Snarare än att amatörmässigt observera ett vilt växtsamhälle, grundas det teknokratiska synsättet i det vetenskapliga. Den teknokratiska naturalismen har en vetenskaplig kärna där växtmixer är huvudmetoden. Drivkraften för växtval är naturliga växtsamhällen som arrangeras i komplexa lager och/eller genom växternas samspel.

Den modernistiska naturalismen har en abstrakt kärna och här är metoden dels växtassociation dels växtmixer. Drivkraften för växtval är den individuella växtens struktur. Växtvalen arrangeras i drifts och genom komplexa samspel mellan växter. Dunnet (2019) förklarar att det modernistiska linjen har ett ordnat och formstarkt formspråk och är lätt att förstå till skillnad från den slumpmässiga teknokratiska linjen. Mien Ruys (1904-99) kan exempelvis ses som en föregångare. Ruys använde sig av dynamiska perennplanteringar inom sina arkitektoniska ramar. Hennes planteringar kunde vara vilda, men hade en tydligt röd tråd av enkelhet och tydlighet. Ett annat exempel på en modernistisk naturalist är Karl Foerster (1874-1970). Foerster drev upp egna plantor som skulle vara härdiga, lättskötta, pålitliga med struktur och form hela året. Foerster var likt Jekyll

influerad av William Robinson, men tog en annan väg. I stället för att omfamna det målande pittoreska och rustika, omfamnade Foerster djärva och radikala växtkompositioner med en dramatisk effekt.

4.2 Naturalism idag

I *The Dynamic Landscape* beskriver Kingsbury (2004) olika stilar inom den kontemporära trädgårdsdesignen. De olika stilinriktningarna placeras på en skala som går från två ytterligheter; från konst till natur. De olika stilarna väver in i varandra. ’Konst’ representeras här, enligt Kingsbury (2004), av att växter endast används för deras färg eller skulpturala effekt. På denna del av skala kräver det designade landskapet ett nästan konstant ingripande av människan för att behålla sin planerade verkan. Den andra ytterligheten är ’natur’ där landskapet utvecklas dynamiskt med ett minimalt ingripande från människan. De olika stilriktningarna definieras och placeras ut på skalan.

För att kunna placera ut de olika stilinriktningarna på skalan rankas de i förhållande till hur mycket de imiterar naturliga växtsamhällen:

- » Artrikedom- graden av artrikedom inom ett planterat område
- » Dynamik- hur arterna med tiden tillåts vandra över det planterade området
- » Repetition- repetition av arter inom det planterade området
- » Sammanblandning mellan arter- hur arterna tillåts sammanblandas (till skillnad från en traditionell monokulturell blockplantering.)

De sex olika stilinriktningar definieras som följer:

- 1. Formell-** ofta geometrisk och precis växtplacering som följs av beskärning och träning av växter.
- 2. Massplantering-** blockplantering av få monokulturer med bred ståndortsamplitud.
- 3. Konventionell informell-** ingen avsedd efterlikning av naturliga växtsamhällen; individer positioneras och avses inte flytta sig
- 4. Stiliserad natur-** plantering vars estetik efterliknar vilda växtsamhällen, men är designad med hög grad av visuell effekt. En dynamisk stil där växter tillåts fröså sig. Intensiv skötsel.

5. Biotopplantering- plantering som efterliknar dynamiken i vilt habitat i strukturen, men vars arter valts för estetisk effekt samt för den specifika ståndorten på platsen. Extensiv skötsel.

6. Restaurering av livsmiljöer- målet är att skapa något som är så nära ett ”vilt” habitat som möjligt. Ofta genom att efterlikna ett stabilt klimaxsamhälle. Skötseln är generellt extensiv.

Det är viktigt att understryka att det inte finns några riktigt tydliga gränser mellan de olika stilinriktningarna. De går ofta in i varandra. Både Kingsbury (2004) och Dunnet (2019) försöker förklara begreppet naturalism. Historien präglar Dunnets (2019) text medan Kingsbury (2004) förklarar dagens inriktningar.

4.3 Referenssamhälle & andra byggstenar

Flertalet författare (exempelvis: Dunnet 2019; Gustavsson 2004) har beskrivit nyttan av att ha ett naturligt referenssamhälle/referenslandskap vid gestaltning. Att försöka efterlikna och ta inspiration från ett naturligt växtsamhälle. Antingen används den taxonomiska ekologin där tuvtåtelängens exakta arter och komposition återanvänds, eller används den visuella ekologin (Dunnet 2019). Den taxonomiska ekologins synsätt kan liknas vid Kingsburys (2004) sjätte stilinriktning: Habitatrestaurering.

Nigel Dunnet (2019:73) skriver om vikten av visuell ekologi:

”What is more vital is to get a visual sense of ecology, patterning and processes going on in those examples and to identify what it is that excites you about them.”

För att den naturalistiska känslan ska kännas trovärdig genom den visuella ekologin kan en naturalistisk gestaltning genomföras i olika lager (Dunnet 2019). Lager-tekniken stöds av Kircher (2004). De olika lagerna är:

- 1. Grundlager:** golv, väggar och tak.
- 2. Referenssamhälle/referenslandskap:** Vidare kan dessa arkitektoniska lager delas upp i olika karaktäristiska referenssamhällen/referenslandskap, som exempelvis våtmarker.
- 3. Detaljer:** Vilken sorts våtmark? Är substratet näringsrikt? Var befinner sig denna våtmark: vid skogen?

Det går att kombinera de olika byggstenarna i oändlighet. Ett exempel kan tas från platsen i Ebbamölla:

1. **Grundlager:** golv.
2. **Referenssamhälle/referenslandskap:** våtmark, specifikt fuktäng
3. **Detalj-** tuvåtelängstyp (Påhlsson 1998) .

Det som beskrivits genom Dunnets (2019) metod blir en ram för gestaltningen. Nästa steg är att bestämma vad som händer inom de olika byggstenarna. Vilka växter, hur gestaltningen ska se ut osv.

Det är lätt att glömma att människan behöver **ordning** även i en naturalistisk plantering. Det finns enligt Dunnet (2019) extern ordning och intern ordning. Läsbarhet är ett begrepp som avhandlas i *Naturalistic Planting Design: The Essential guide* och avser hur viktigt det är för oss att kunna läsa av och förstå ett landskap. Den externa syftar på de kontrasterande element som finns utanför planteringen och som ger den en kontext eller ramar in den. Ett större sammanhang. Det kan vara en klippt häck, en mur eller en mer formell och formstark gång som ramar in planteringen. Den interna ordningen syftar till de faktorer som ger gestaltningen organisation, definition och det som ger gestaltningen ett klart syfte. En till synes slumpmässig och kaotisk blandning av växter och omvandlas till en gestaltning som kan läsas, förstås och uppskattas med en enda blick. Detta är vad läsbarhet handlar om.

Genom ett område, speciellt ett kuperat, finns det många olika ståndortsgradienter att ta hänsyn till. Små skillnader i höjd kan resultera i en helt annan ståndort. De olika växtsamhällena kommer organisera och placera sig därefter. Detta skapar ett naturligt flöde som Dunnet (2019) uttrycker det. **Flödet** som skapas av växtsamhällena leder oss in i landskapet och låter oss läsa av det som hade kunnat vara en monoton massa.

I *The Dynamic Landscape* skrev Kingsbury (2004) om hur olika stilar flyter in i varandra. Detta är också sant för växtsamhällena. Det finns inga distinkta kanter utansamma växt kan uppkomma på flera gradienter genom ett landskap. Dessa växter kallas **'cross-over species'** löst översatt till övergångsarter. De ger sammanhang och en helhetskänsla till ett annars visuellt uppdelat landskap (Dunnet 2019).

Dunnet (2019) skriver om **'Complex edges'** och hur raka kanter

sällan hittas in naturen. Det krävs mycket skötsel för att behålla den raka strukturen. Ett skogsbryn vid en äng är ett utmärkt exempel på en så kallad komplex kant. Träd och buskar spiller ut i ängslandskapet medan ängslandskapet tränger sig in i skogsbrynet. I skogsbrynet, finns till skillnad från den mörka skogen, ett överflöd med ljus. Här finns en högre koncentration av blommande och fruktbarande buskar samt ett högre antal fåglar och ryggradslösa djur som insekter.

5. MODULSYSTEM

Det finns olika planteringstekniker för att uppnå en naturalistisk plantering. I detta arbete kommer ett modulsystem med olika mixer användas. En modul är en enhet på 1x1m där olika typer av växter sätts in (*exempel figur. 33*). Modulen kan roteras i 90 grader för att skapa ett till synes slumpmässigt mönster (*se figur. 45 & 46*). I modulerna placeras endast små och medelstora perenner in.

Små perenner är perenner med ett cc-avstånd på ca 30 cm. Perenner som är över 1m i höjd eller med ett cc-avstånd på 50-60 cm räknas som stora perenner (Perenner.se 2021). De stora perennerna placeras utanför mixen och kallas här för solitärer. Enligt Perenner.se omräkningstabell går det 11 perenner med ett cc på 30 cm på 1kvm. I modulsystemet som används i detta arbete kommer därför ca 9-11 perenner placeras in i de olika modulerna.

Dan Pearson (2020) skriver att mixerna användes som en matrixplantering när han designade *Tockachi Millenium Forest* i Hokaido Japan. Under tidens gång kommer olika arter att sprida sig mer än andra. Mixerna blir en flytande massa som över tid kommer se allt naturligare ut och ge utrymme för vissa arter att hävda sig (Pearson 2020). Genom att använda växter i lager, i stället för i olika monokulturer, skapas en mer dynamisk naturalistisk plantering. Den övervägande andelen bör utgöras av ett lågt marktäckande lager och höga arter bör användas i ett färre antal (Kircher 2004). I *The Dynamic Landscape* skriver Kircher (2004) att växter i fuktiga miljöer kan delas in i sex olika kategorier. På Bund deutscher Staudengärtner (2022) hemsida kan liknande kategorier hittas, men där står även rekommenderade procentsatser för varje kategori (BdS 2022). Nedan följer kategorier tagna från *The dynamic Landscape* (2004). Procentsatserna vid vissa av kategorirubrikerna är hämtade från Bund deutscher Staudengärtner (2004).

Kirchers och Bds kategorier överstämmer inte hel. Ett mellanting mellan dessa kommer skapas för kandidatarbetet.

Vid vissa av rubrikerna kommer en symbol som ska representera kategorin i modulen.

Monoculture forming plants ■

- » Konkurrenskraftiga arter som skapar omfattande populationer. Kväver ofta andra arter. Starkväxande gräsliknande arter tillhör denna grupp. Exempelarter: *Matteuccia struthiopteris* (strutbräken), *Petasites hybridus* (pestskräp) och *Carex acutiformis* (brunstarr). Bör inte användas i en mix.

Dominant plants 5-15% ●

- » Ofta höga klump- eller tuvformande arter. Kircher (2004) rekommenderar att placera dessa på avstånd från andra solitära arter för att få bästa visuella effekt. Exempelarter: *Iris pseudacorus* (svärdslilja), *Carex pendula* (hängstarr) och *Ligularia dentata* (klippstånds)

Companion plants 30-40% ○

- » Ofta halvhöga klump- eller klusterformande arter. Bör enligt Kircher (2004) planteras i små grupper eller som granar till solitärer. Exempelarter: *Achillea ptarmica* (vitpytta), *Carex grayi* (spikklubbestarr) och *Dryopteris cristata* (granbräken)

Ground-cover plants 50% ▲

- » Bör utgöra ca 50% av mixen om en tydlig lagereffekt är målet. Arterna kan användas under ovan nämnda kategorier. Exempelarter: *Geum rivale* (humleblomster), *Lysimachia nummularia* (penningblad)

Scattered plants

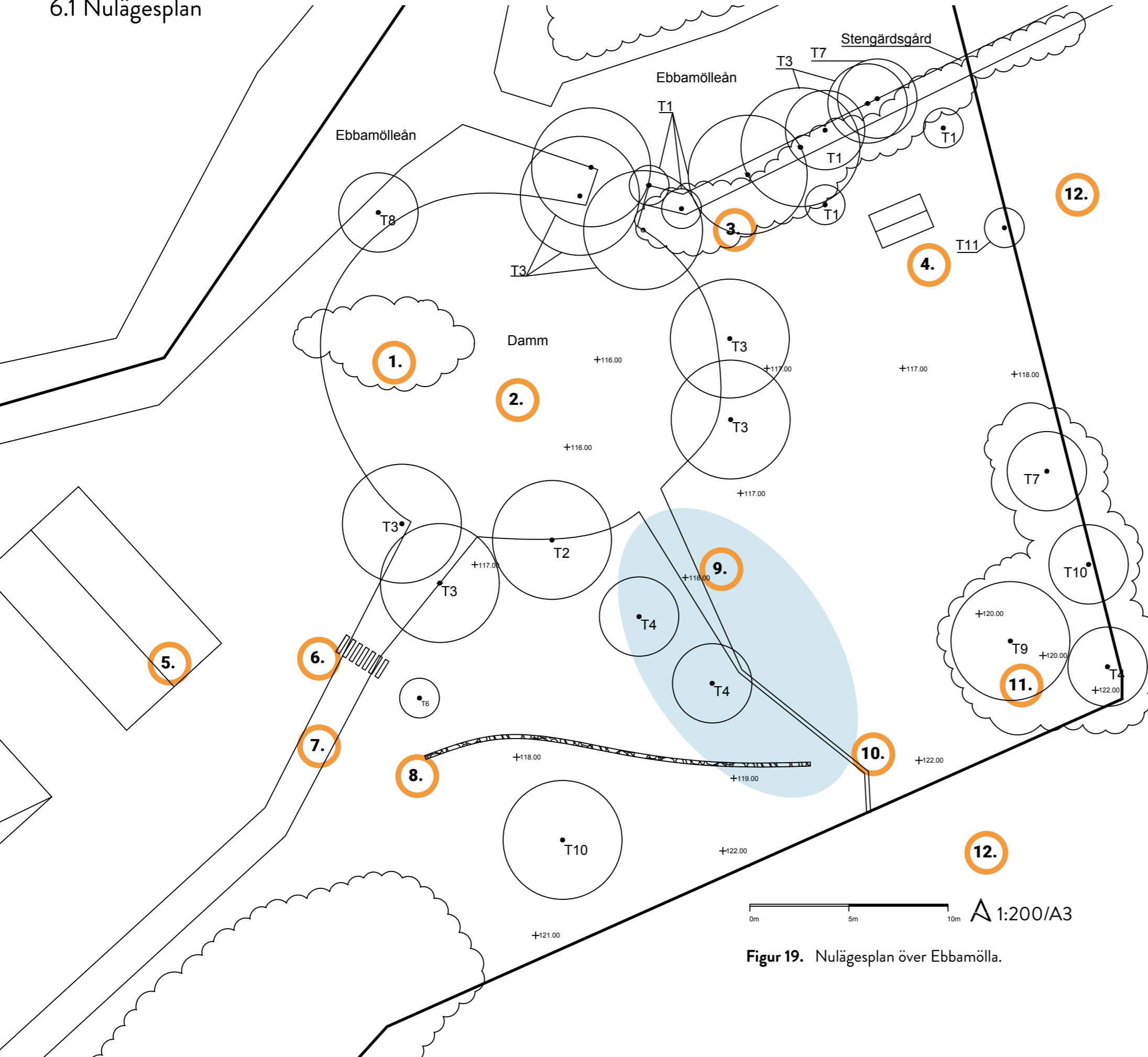
- » Ofta arter som inte behöver mycket utrymme med kort blomningsperiod. De bör spridas löst mellan marktäckare och de dominanta arterna. Exempelarter: *Caltha palustris* (kabbleka), *Fritillaria meleagris* (kungsängslilja), *Leucjum vernum* (snöklöcka) och olika sorters orkidéer.

Sown species

- » Arter som sås. Kircher (2004) poängterar att det finns många kortlivade perenner, annueller och biennier som kan introduceras in i mixen. Det är viktigt att ta konkurrens i beaktande. Många av de arter som lämpar sig för frösådd kan självså sig omfattande.

6. NULÄGE & GESTALTNING

6.1 Nulägesplan

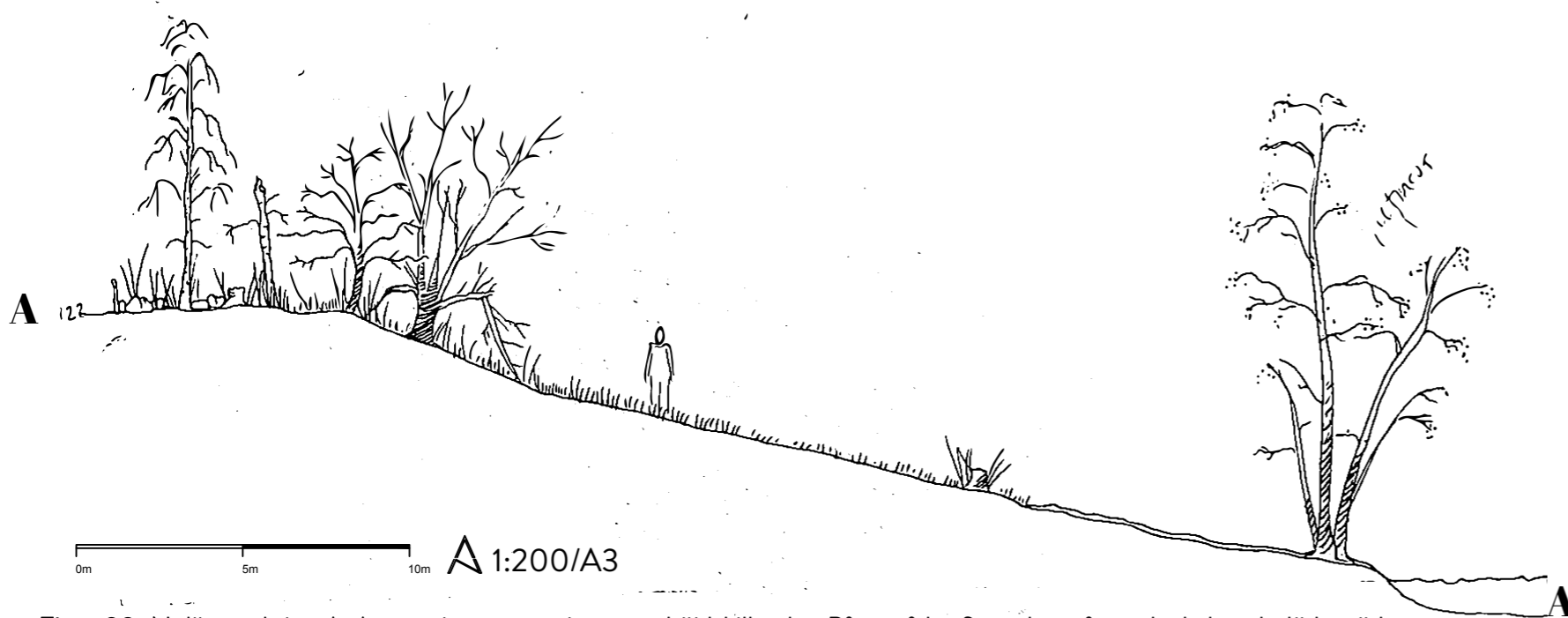

Figur 19. Nulägesplan över Ebbamölla.

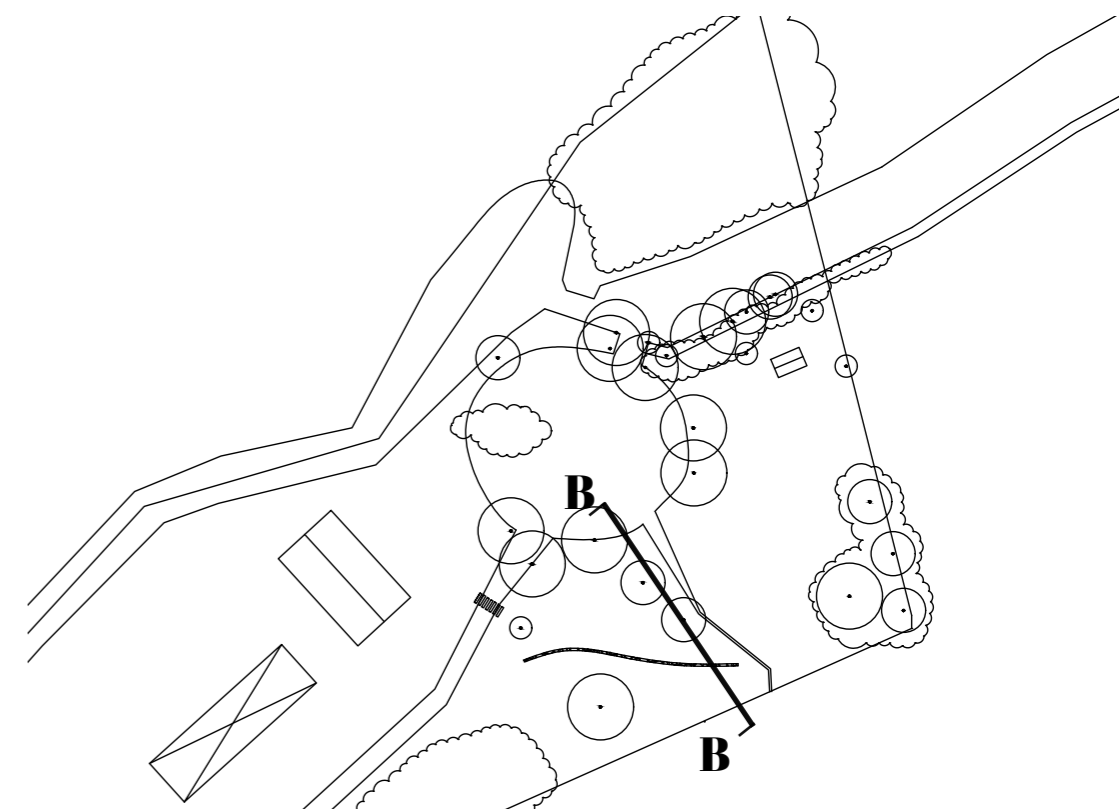
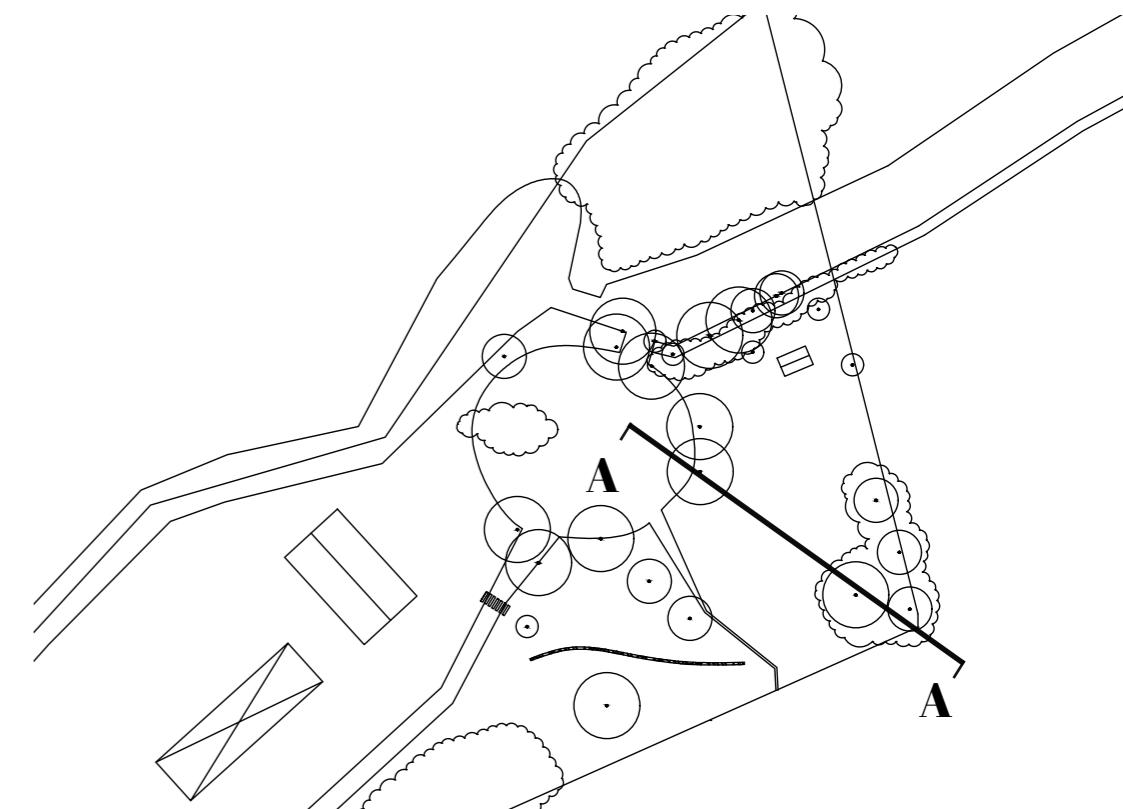
- 1. Buskage av *Fraxinus excelsior* som vuxit in i dammen
- 2. Damm
- 3. Blandbuskage som brett ut sig ovanpå/bredvid en stengårdsgård belägen vid vattendragskanten
- 4. Gammalt fallfärdigt växthus
- 5. Ladugård
- 6. Träbro. Enda övergången över kvarnbäck som förbinder västra och östra sidan.
- 7. Bäck som förr gick till gamla kvarnen
- 8. Äldre terrassering av stenar från åkern
- 9. Området är blött stora delar av året tack vare dränering från åkern, nr. 10
- 10. Dränering från åkert skapar en liten bäck som rinner ned till dammen.
- 11. Blandbuskage med många fallna och döda träd.
- 12. Betesmark

- Växtlista
- T1 *Acer platanoides*
 - T2 *Acer pseudoplatanus*
 - T3 *Alnus glutinosa*
 - T4 *Betula pendula*
 - T5 *Fraxinus excelsior*
 - T6 *Malus domestica*
 - T7 *Populus sp*
 - T8 *Prunus avium*
 - T9 *Prunus padus*
 - T10 *Quercus robur*
 - T11 *Sambucus nigra*

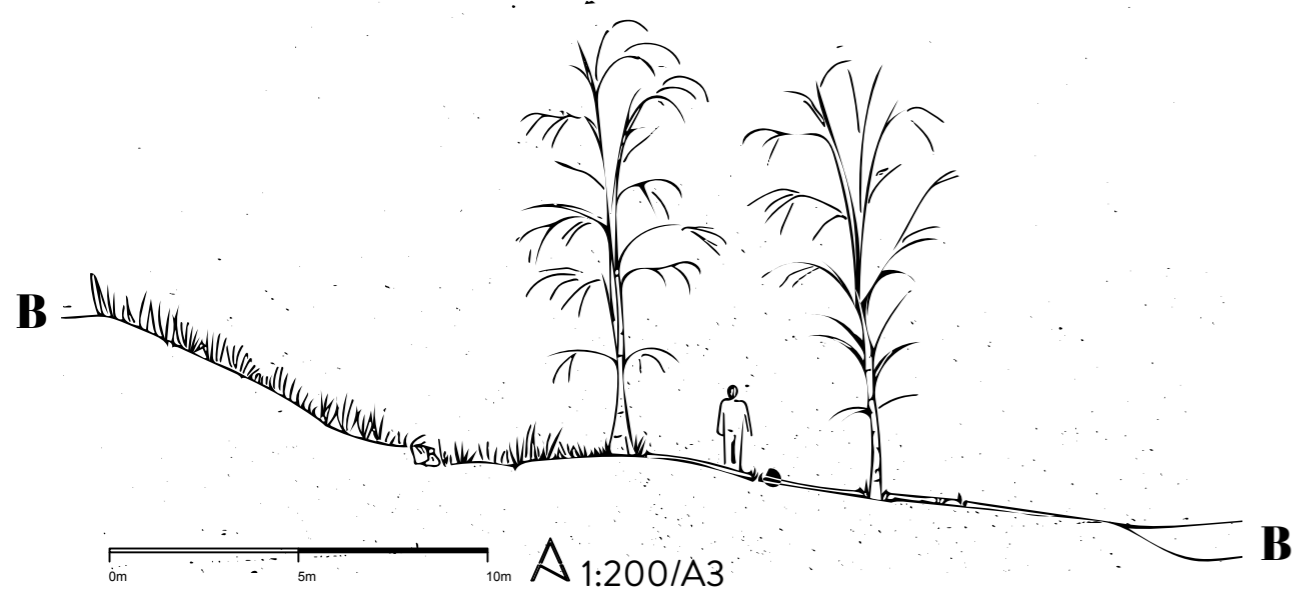
6.2 Nulägesektioner

Figur 20: Nulägesektion A-A som visar vegetation samt höjdskillnader. På området finns det många skadade och döda träd.

Figur 22: Orienteringsfigur som visar var sektionerna A-A och B-B är placerade.

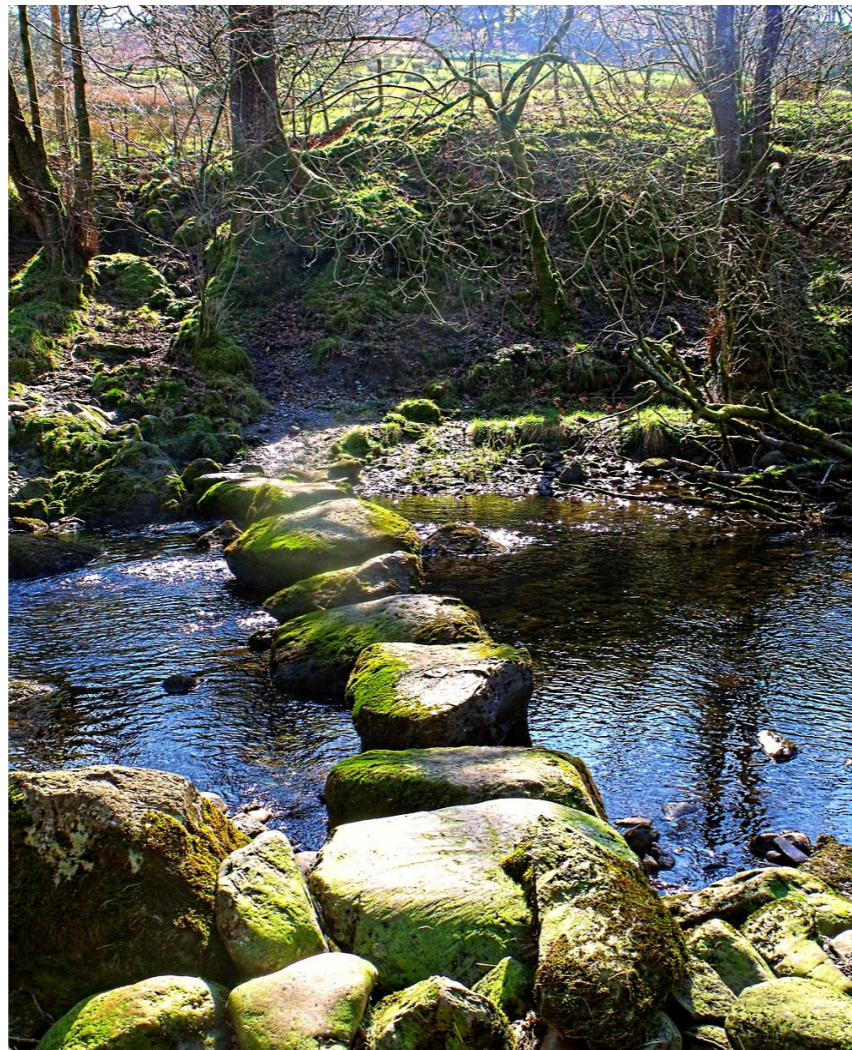

Figur 21: Nulägesektion B-B visar den branta sluttning som finns på stora delar av området. Träden är två björkar. . Till vänster om den vänstra björken skymtas stenar från den gamla terrasseringen.

Ovan: **Figur 23.** Träspång på motionsspår Skatan (Haskiya 2020) (CC-BY-SA-4.0)

Nedan: **Figur 26.** Anders Folkessons trädgård. Sittplats i damm.

Figur 24. Stepping stones

Nedan: **Figur 27.** Anders Folkessons trädgård. Möte mellan betong och trä.

Figur 25 *Chelsea 2010* (Slater 2010) (CC BY-SA 2.0)

6.3 Inspiration

Spångar av olika slag (*figur 23*) ger verkligen en känsla av rörelse och nyfikenhet. De leder en på en avsats över bäckar och vegetation och är fantastiskt stabila, men mjuka i sitt uttryck. Trampstenar tvingar besökaren att sakta ned för att se efter vart fötterna ska placeras. Här finns en känsla av äventyr när man hoppar från en sten till en annan. Det är mycket opraktiskt att ta skottkärran över, så det bör finnas ett annat ställe att korsa bäcken å. Det är viktigt att man i alla åldrar och olika rörelseförhindringar ska kunna utnyttja sin trädgård.

Inspiration är främst hämtad från naturen och olika referenssamhällen såsom fuktängen. Platsen Ebbamölla är såklart närvarande. En annan kontrast som inspirerar är mellan det vilda och det ordnade som en vild plantering som ramas in av en striktare gång. *Figur 25* visar Tom Stuart Smiths visningsträdgård från *Chelsea Flower Show 2010*. Visningsträdgården är ett utmärkt exempel på vad som ska uppnås i detta arbete. Det vilda möter det strama och det mjuka möter det hårda. Kontraster mellan olika texturer, de mjuka växterna som möter den hårda betongen. Det vilda tillåts vara vilt inom sin strikta ram. *Figurerna 26 & 27* är från Anders Folkessons trädgård *Sövröds Hage*, som besöktes under februari månad. Även här fanns det vackra kontraster mellan omgivning, trädgård och materialval. I trädgården behåller sin struktur även på vintern tack vare de formstarka gångarna och de vintergröna växterna.

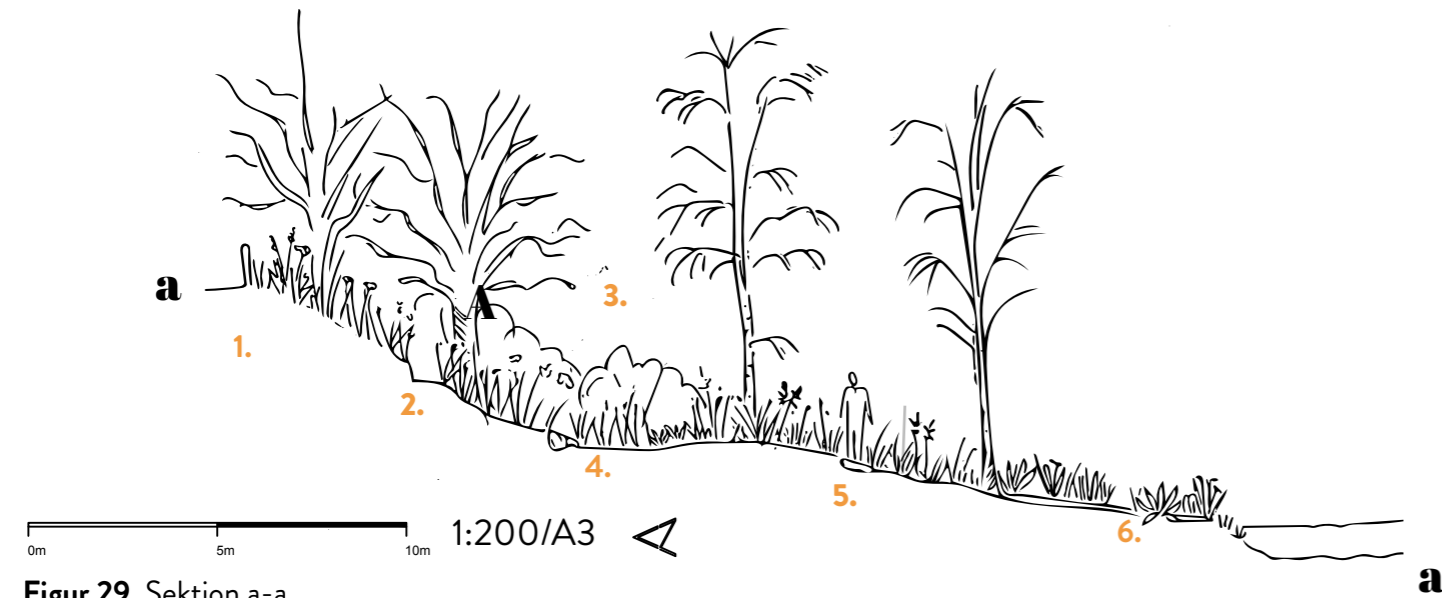
0m 5m 10m 1:200/A3

Figur 28. Illustrationsplan av arbetsområdet i Ebbamölla.

6.4 Illustrationsplan med karaktärsbeskrivningar

1. Rum 1: **Vestibulen**. Rummet verkar som en länk mellan trädgården på den vänstra sidan om bäcken- den gamla trädgården, och trädgården på högra sidan av bäcken- den nya vildare trädgården. Bron närmast dammen är bred nog att placera en stol på för att njuta av utsikten. I hela gestaltningen finns det formstarka element som är tänkta att ge "order in chaos" som Nigel Dunnet (2019) uttrycker det. Bron närmast dammen kommer vara den formella bron och vara gjord av betong. Den andra bron är gjord i trä. I en till synes rörig plantering finns det vissa stråk av gräs som kommer lugna uttrycket och ge en tydlig riktning. Växtmaterialet och känslan i det första rummet kommer vara något mer konventionell. Enligt Kingsburys's (2004) indelning av trädgårdsstilar kan detta rum vara en blandning mellan den konventionella planteringen och den stiliserade naturen. För närvarande i detta förslagkandensessommerstileradnatur, men karaktärenska vara en blandning mellan de två stilarna.
2. Rum 2: **Vattenrummet**. Här leds stigen på spångar och trampstenar över det sumpiga området. På vissa ställen finns det rinnande vatten och vissa ställen är sumpområden. Här kommer den fantastiska rörelsen från bäcken uppifrån kohagen göra sig hörd. Rummet är en glänta som övergår i en äng (rum 3) utan distinkta gränser. Gläntan väver in i skogsdelen och skogsdelen väver in i gläntan, som Dunnet (2019) refererar till som 'complex edges'.
3. Rum 3: **Kohagen**. Rum 3 väver in i den angränsande kohagen. Här är det öppet och solbelyst. En riktig äng. En bra utkikspåls. Här ser du hela området som liknar en dal.
4. Rum 4: **Kaffegrottan**. Här njuter besökaren av en kall drink en varm sommardag i den skuggiga och nedsjunkna kaffegrottan omgiven av det ljusa woodlandet med sina sirliga kronor.
5. Rum 5: **Fuktängen**. Rummet är stort med en öppen äng som ansluter till dammen. Det finns en sittplats av trä som hakar fast i dammen. Det är också möjligt att gå över en bro och gå över till den lilla landtunga som skapats. Fuktängen ska efterlikna naturen. Här har finns det vacker *Angelica sylvestris* och *Molinia caerulea*. Fuktängen är det rum som mest liknar biotopplantering. Under våren kommer *Anemone nemorosa* blomma vackert under träden. Ängen kantas av befintliga och nya träd. Åt norr är den mörkare skogen närvarande.
6. En trappa av enstaka återanvända betongplattor som leder en upp mot en solupplyst utkikspåls där tomtägaren kan åtnjuta vårsolen.
7. En smalare stig på den högre delen av området leder en över bäcken via trampstenar. Stigen är smal för att det ska kännas som att gå inne i ängen. Även här ska solen kunna stråla ner genom trädskronorna.
8. En träbro som leder gången över dammen.

6.5. Sektionselevationer

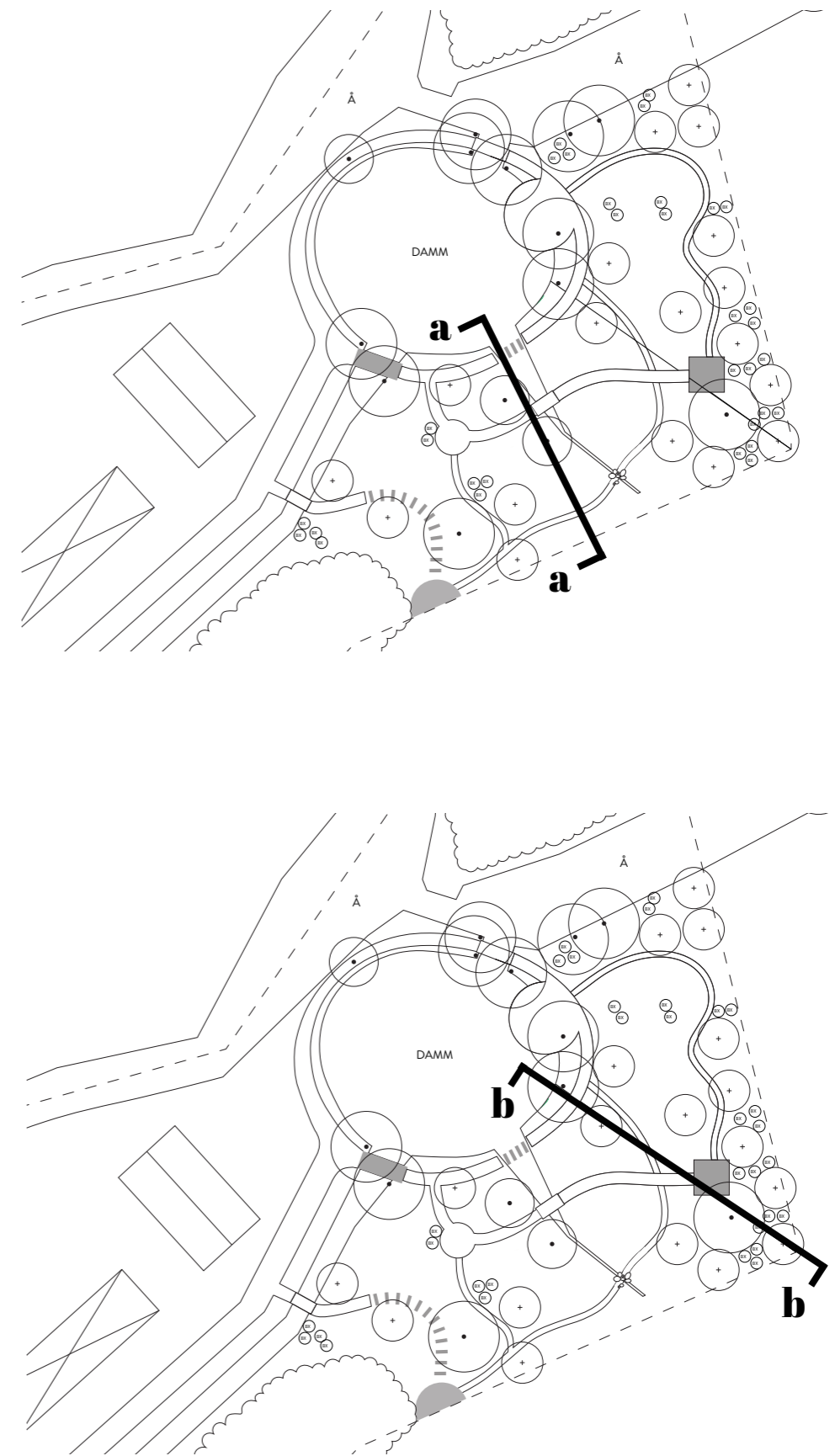
Figur 29. Sektion a-a.

Sektion a-a sträcker sig från fuktängen (1.) ner till dammen (6.). Nu är det sommar! Den översta biten (1.) är något torrare och kan klassas som en frisk ståndort. Här växer den befintliga eken. Genom fuktängen löper en smal stig (2.) Växtligheten omgärdar besökaren och till vänster går korna i kohagen. I bakkant (3.) ser vi ett buskage som kan planeras in för en tydligare rumslighet. Nummer 4. visar den gamla terrasseringen som tillåts vara kvar. En bredare väg i form av en träspång slingrar sig fram här där marken är blöt. Den underlättar för besökare att ta sig fram över området när det är översvämmat. Vid dammen (6.) växer mix 2. En sumpmix som ska klara av att ha vatten runt fötterna under delar av året.

Figur 30. Sektion b-b.

Sektion b-b börjar uppe på slänten (1.) och slutar nere vid dammen. Nu är det vår och alla vitsippor blommar och de sprider sig in under de nya träden och lyser upp. Det är geofyternas tid och de ger en verkligen en anledning att ta sig ut och sätta sig på den kubiska uteplatsen (2.). Solens strålar tränger ner genom det bara krontaket och utsikten över vårfloret och ned till dammen är fantastisk. Slänten ger t rygghet och skydd i ryggen. Det börjar spira och snart är området fullt av högväxande gräs och perenner. Under sommaren när solen gassar i den vindstilla dalen används uteplatsen igen för att söka skydd från solen.

Figur 31. Orienteringsfiguren visar var sektion a-a och b-b är placerade.

6.6 Planteringsplan

Teckenförklaring

- - - Tomtgräns
- BTG Markbetongyta
- TRÄ Träyta
- PL Växtbädd
- GR Gräsyta
- Befintligt träd
- + Nytt träd
- BX Buske
- ☁ Befintligt buskage
- ☼ Natursten från tomten
- ▬ Trampsten i betong
- MIX 1
- MIX 2
- MIX 3
- MIX 4
- Carex elata*^{7, 11, 24}
- *Angelica sylvestris*^{7, 11, 24}
- *Eupatorium cannabinum* 'Plenum'^{8, 10, 16, 24}
- *Filipendula rubra* 'Venusta'^{1, 3, 8, 10, 14}
- ☆ *Molinia caerulea* 'Moorhexe'^{7, 11, 24}
- ☆ *Molinia caerulea* 'Transparent'^{7, 11, 24}
- *Valeriana officinalis*^{8, 14, 24}

- MIX 1**
- *Geum rivale* 'Leonard's Variety'
 - *Genarium sylvaticum* 'Album'
 - *Deschampsia cespitosa* 'Goldschleier'
 - *Stachys palustris*
 - ▲ *Ranunculus aconitifolium* 'Flore Pleno'
 - ▲ *Myosotis sylvatica*
 - ▲ *Silene dioica*
- MIX 2**
- *Aster tripolium*
 - *Carex nigra*
 - *Thelypteris palustris*
 - *Iris laevigata* 'Snowdrift'
 - *Mentha aquatica*
 - ▲ *Caltha palustris*
- MIX 3**
- *Geum rivale* 'Album'
 - *Thelypteris palustris*
 - *Deschampsia cespitosa* 'Bronzeschleier'
 - *Lythrum virgatum* 'Dropmore Purple'
 - ▲ *Succisa pratensis*
 - ▲ *Cirsium rivulare* 'Atropurpureum'
- MIX 4**
- *Adiantum pedatum*
 - *Luzula nivea* 'Lucius'
 - *Cyrtomium fortunei* var. *clivicola*
 - *Geranium pratense* 'Plenum Caeruleum'
 - ▲ *Ranunculus aconitifolium*

0m 5m 10m A 1:200/A3

Figur 32. Planteringsplan med teckenförklaring och fyra växtmixer.

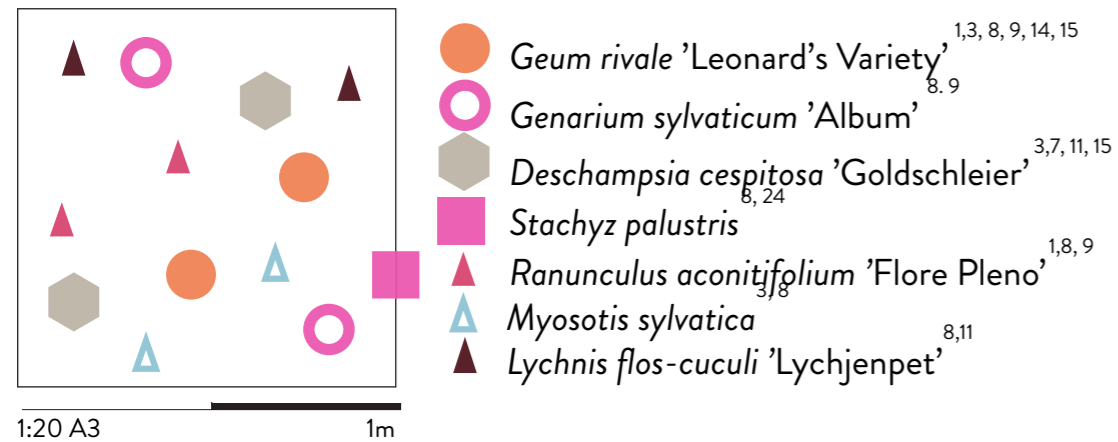
6.7 Växtlista

	VETENSKAPLIGT NAMN	SVENSKT NAMN	HÖJD (CM)	BLOMMNING	LÄGE	PLACERING
GRÄS						
	<i>Carex elata</i>	bunkestarr	50-100	maj-juni	sol-halvskugga	
	<i>Carex nigra</i>	hundstarr	10-50	april-juli	halvskugga-skugga	mix 2
	<i>Deschampsia cespitosa</i> 'Bronzeschleier'	tuvtåtel	80-110	juni-juli	sol-halvskugga	mix 3
	<i>Deschampsia cespitosa</i> 'Goldschleier'	tuvtåtel	80-110	juni-juli	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Luzula nivea</i> 'Lucius'	silverfryle	30-60	maj-juli	halvskugga-skugga	mix 4
	<i>Molinia caerulea</i> 'Moorhexe'	blåtåtel	120-160	juli-aug	sol-halvskugga	solitär
	<i>Molinia caerulea</i> 'Transparent'	blåtåtel	120-160	juli-aug	sol-halvskugga	solitär
PERENNER						
	<i>Angelica sylvestris</i>	strätta	100-200	juli-aug	sol	solitär
	<i>Caltha palustris</i>	kabbleka	30-35	april-maj	sol-halvskugga	mix 2
	<i>Cirsium rivulare</i> 'Atropurpureum'	bäcktistel	110	juli-aug	sol	mix 3
	<i>Eupatorium cannabinum</i> 'Plenum'	hampflockel	100-150	juli-sept	sol-halvskugga	solitär
	<i>Filipendula rubra</i> 'Venusta'	amerikanskt älggräs	100	juli-sept	sol-halvskugga	solitär
	<i>Geranium pratense</i> 'Plenum Caeruleum'	ängsnäva	70-120	juni-juli	sol-skugga	mix 4
	<i>Geranium sylvaticum</i> 'Album'	midsommarblomster	50-80	juni-juli	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Geum rivale</i> 'Album'	humleblomster	25-40	maj-juli	sol-halvskugga	mix 3
	<i>Geum rivale</i> 'Leonard's Variety'	humleblomster	25-40	maj-juli	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Iris laevigata</i> 'Snowdrift'	glansiris	60-80	juni-sept	sol-halvskugga	mix 2
	<i>Lychnis flos-cuculi</i> 'Lychjenpet'	gökblomster	60-70	juni-juli	sol	mix 1
	<i>Lythrum virgatum</i> 'Dropmore Purple'	fackelblomster	80-125	juli-aug	sol	mix 3
	<i>Mentha aquatica</i>	vattenmynta	20-70	juli-okt	sol	mix 2
	<i>Myosotis sylvatica</i>	skogsförgätmigej	30	maj-juni	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Ranunculus aconitifolium</i>	stormhattsränkel	40-50	maj-juli	sol-halvskugga	mix 4
	<i>Ranunculus aconitifolium</i> 'Flore Pleno'	stormhattsränkel	40-50	maj-juli	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd	40	aug-sept	sol	mix 3
	<i>Stachyz palustris</i>	knölkyska	20-110	juli-sept	sol-halvskugga	mix 1
	<i>Valeriana officinalis</i>	läkevänderot	100-200	juli-aug	sol	solitär
	<i>Veronica longifolia</i> 'First Glory'	strandveronika	100	juli-aug	sol	mix 2
ORMBUNKAR						
	<i>Adiantum pedatum</i>	frilandsadiantum	50-60	...	halvskugga-skugga	mix 4
	<i>Cyrtomium fortunei</i> var. <i>clivicola</i>	japanskt mahoniabräken	25-50	...	halvskugga-skugga	mix 4
	<i>Thelypteris palustris</i>	kärrbräken	20-60	...	sol-halvskugga	mix 2, mix3

6.8 Mixer

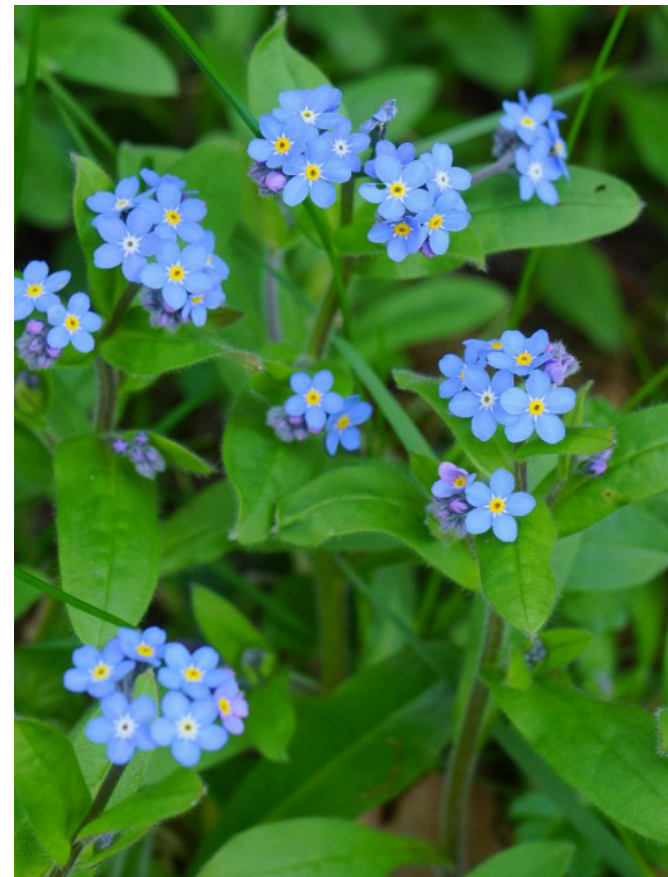
Efter varje växtnamn, i avsnitt 6.8 Mixer och 6.9 Lignoser, finns siffror. Siffrorna representerar en specifik källa från *Växtreferenserna* på s. 26-27.

MIX 1

Figur 33. Mix 1.

Mix 1 är en högväxt mix upp till 110 cm se figur 45. Blomning sker från maj- september. Mixen används i det första som kallas Vestibulen (nr. 1 i figur 28) som en övergång mellan övrig hortikulturellt strikta trädgård till något vildare naturalistiskt. Växterna som valts står fint i en frisk- fuktig ståndort. Mixen kommer framför allt användas i soliga lägen, men har tolerans för halvskugga. *Geum rivale* 'Leonard's Variety' och *Genarium sylvaticum* 'Album' används som marktäckare. *Deschampsia cespitosa* 'Goldschleier' ger mixen en fin struktur och dess vippor ger en mjuk transparent känsla. *Stachyz palustris* ger höjd och tydlig struktur åt mixen. *Ranunculus aconitifolium* 'Flore Pleno' blommar vackert med sina dubbla blommor. *Myosotis sylvatica* och *Silene dioica* förväntas fröså sig och sudda ut gränserna mellan mix 1 och 2.

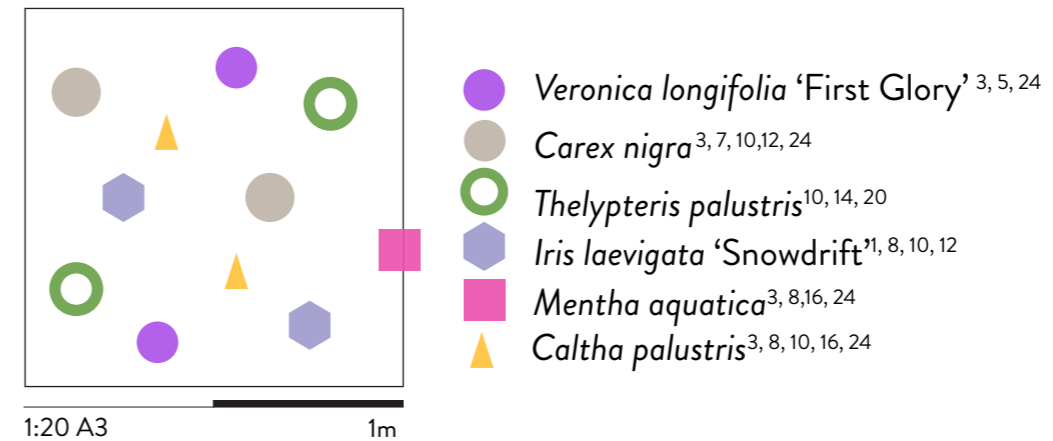

Figur 34. *Myosotis sylvatica*

Figur 35. *Geum rivale*. (Zell 2010) (CC BY-SA 3.0)

MIX 2

Figur 36. Mix 1.

Mix 2 är en lägre mix upp till 70 cm. Blomning sker från april- september. Mixen används i vattenrummet (nr. 2 i figur 28) som sumpplantering med högst 10 cm vattennivå. Många av växterna som valts klarar en vattennivå på 20 cm, men *Thelypteris palustris* har ett maxdjup på 10cm. De växter som klarar en djupare vattennivå förväntas spridas ut i djupare vatten. Växterna som valts står fint i en blöt-fuktig ståndort. Mixen kommer framför allt användas i soliga lägen, men har tolerans för halvskugga. *Veronica longifolia* 'First Glory', *Carex nigra* och *Thelypteris palustris* används som marktäckare. *Iris laevigata* 'Snowdrift' ger mixen en fin struktur med sina svärdslika blad och stora lila-vita blommor. *Caltha palustris* ger en gul vårfärgning och är först ut med blom.

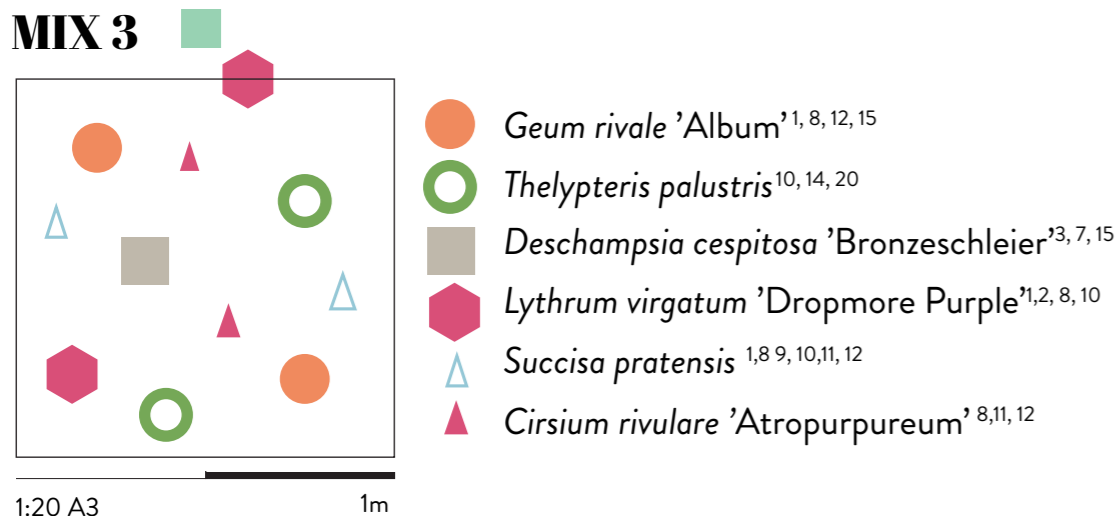
Figur 37. *Caltha palustris*.

Figur 38. *Thelypteris palustris*. 03. (Kwiecień 2008) (CC BY-SA 3.0)

6.8 Mixer

MIX 3

1:20 A3
Figur 39. Mix 3.

Mix 3 är en högväxt mix, ca 150cm hög (figur 46.) Blomning sker från maj- september. Vackra vinterståndare kommer hålla tills snöfall. Mixen används i det tredje rummet 'Fuktängen' (figur 28 nr. 5) som en sista brygga från trädgården ut i naturen. Växterna som valts står fint i en frisk-fuktig ståndort. Mixen kommer användas i soliga-halvskuggiga lägen. *Geum rivale* 'Album' och *Thelypteris palustris* används som marktäckare. *Thelypteris palustris* förväntas vandra ned mot dammen för att nå mer fukta. *Deschampsia cespitosa* 'Bronzeschleier' har en något silvergröna ax och ger mixen en fin struktur. *Lythrum virgatum* 'Dropmore Purple' valdes för sitt skira och upprätta växtsätt. *Succisa pratensis* är lägre än övriga växter i mixen, men förväntas fröså sig där det finns utrymme. *Cirsium rivulare* 'Atropurpureum' är högst i mixen och kommer sväva över övrig vegetation med sina djupröda blommor.

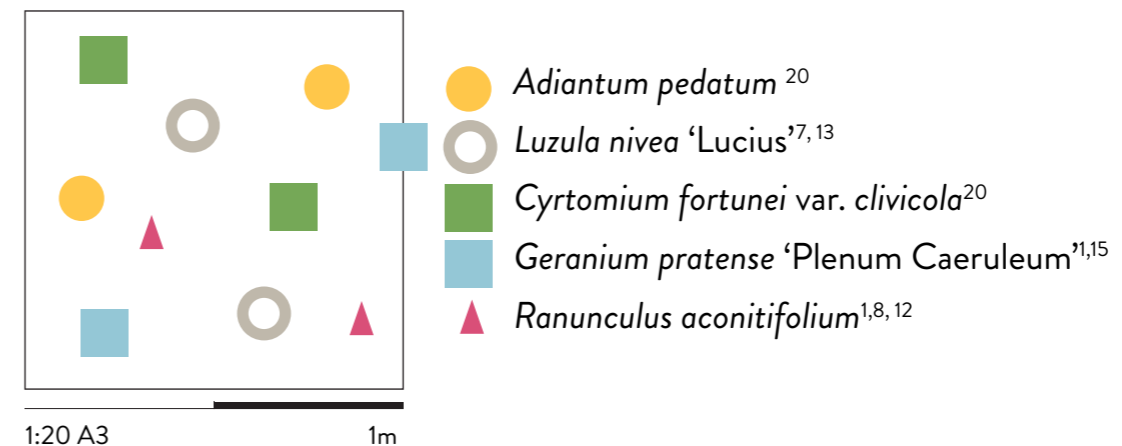

Figur 40. *Succisa pratensis*. (Trnkoczy 2008) (CC BY-NC-SA 2.0)

Figur 41. *Cirsium rivulare* 'Atropurpureum'. (Jones 2013) (CC BY 2.0)

MIX 4

1:20 A3
Figur 42. Mix 4.

Mix 4 är en lägre mix upp till 60 cm. I mixen finns det vackert vintergrönt. Mixen används på de platser med halvskugga-skugga. *Adiantum pedatum* och *Luzula nivea* 'Lucius' är marktäckande. *Luzula nivea* 'Lucius' har en tidig vårbloom och är vintergrön (Hansson & Hansson 2021). Ormbunkarna i mixen kräver fukta. *Cyrtomium fortunei* var. *clivicola*, som även den är vintergrön och har ett fantastiskt bladverk och ger en bra stomme till mixen. *Geranium pratense* 'Plenum Caeruleum' och den rena arten *Ranunculus aconitifolium* bjuder på lila respektive vit blom.

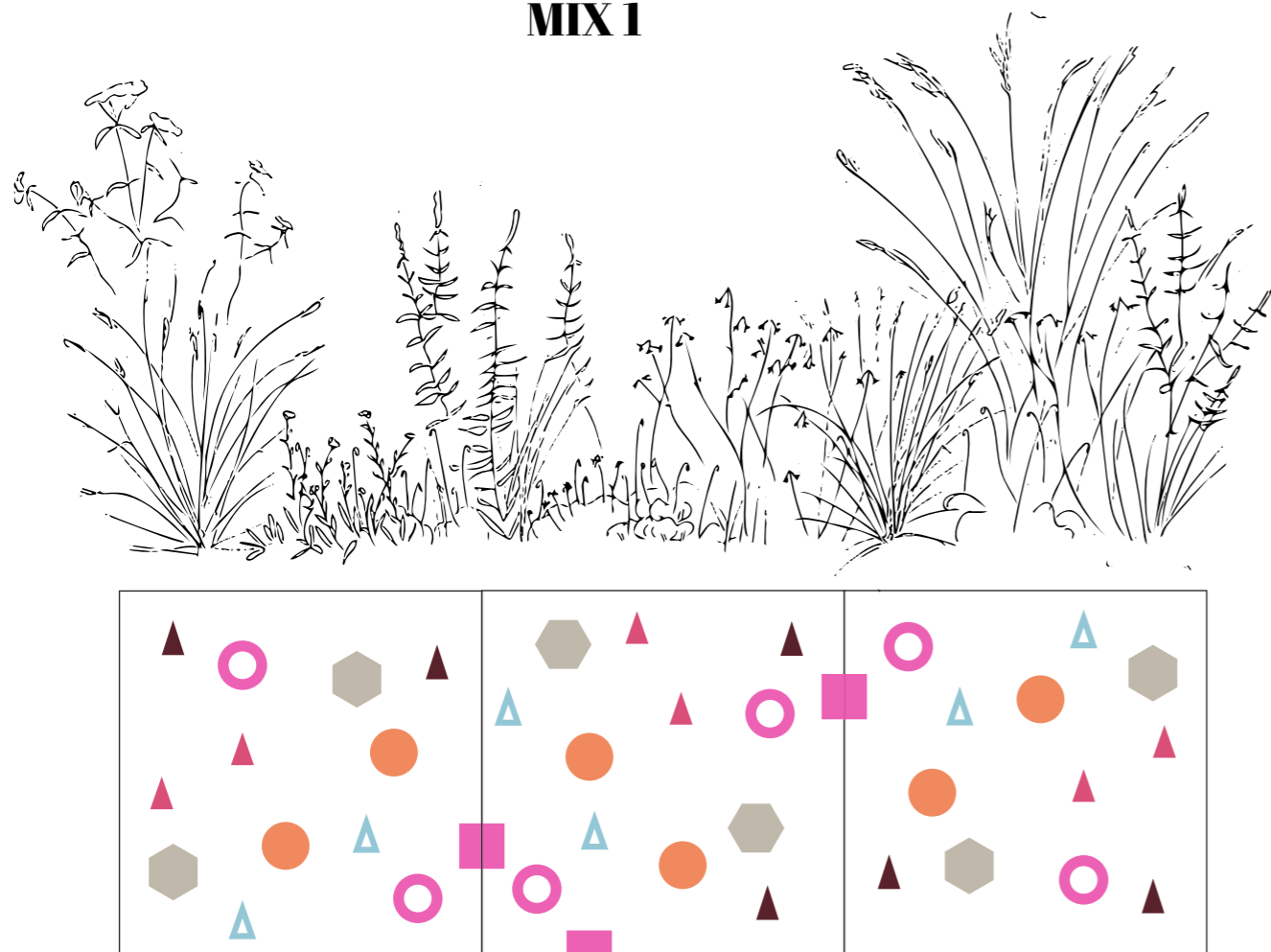
Figur 43. *Adiantum pedatum* 3. (Shebs 2006) (CC BY-SA 3.0)

Figur 44. *Luzula nivea*. (Hansen 2010) (CC BY-SA 2.0)

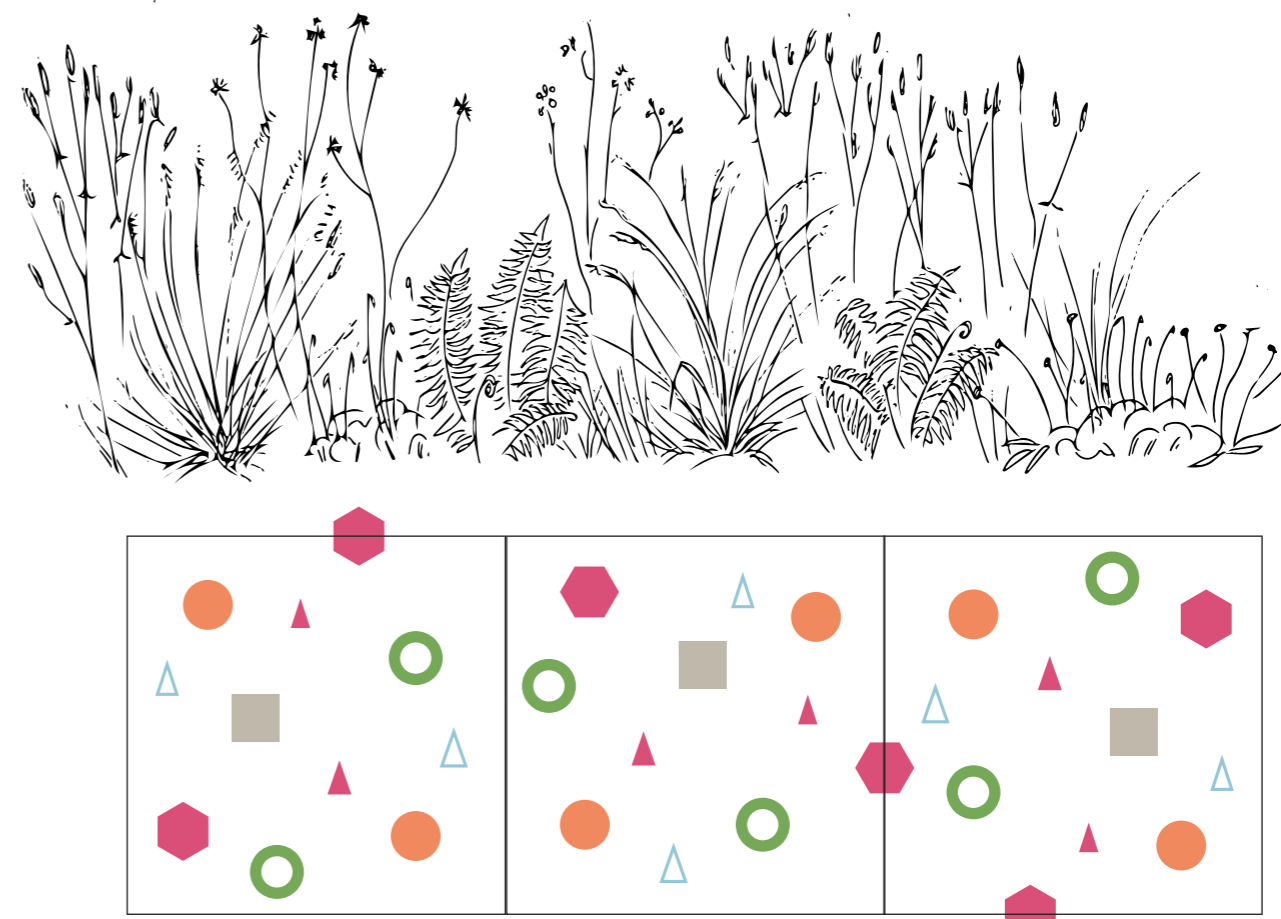
6.8 Mixer

MIX 1

Figur 45. Sektion av mix 1. Tre moduler har roterats i ca 90 grader för att uppnå ett till synes slumpmässigt mönster.

MIX 3

Figur 46. v Sektion av mix 3. Tre moduler har roterats i ca 90 grader för att uppnå ett till synes slumpmässigt mönster.

6.9 Lignoser

Växtkompositionen i arbetet har främst fokuserat på perenner. I detta avsnitt kommer exempel på lignoser ges för gestaltningen.

Lager-tekniken ligger till grund för hela gestaltningen där väggar och tak är en vital del för rumslighet (Dunnet 2019). Platsen var naturligt, på vissa delar, en stor glänta med större och mindre rum samt mer eller mindre stängda. Rummen på östra sidan av dräneringsrörs-bäcken är närmare den vilda skogen och verkar mer som ett **'interior woodland room'** (Gustavsson 2004). Det går att översätta 'interior woodland room' med glänta. En glänta kan vara utformad på olika sätt. Ofta används den öppna gläntan; ett öppet rum med väggar utan tak (Gustavsson 2004). Detta öppna rum, menar Gustavsson (2004), formas av ett woodland som endast har syftet att agera som ett strukturellt element. Lignosvalet samt placeringen av dessa har en vital del i gestaltningen av Ebbamölla. Lignoserna ska inte bara vara ett

strukturellt element, utan något som väcker en nyfikenhet och en känsla. På vissa delar av platsen kommer det öppna rummet utan tak finnas. På andra delar ska ett tak av löv vara närvarande.

Ett sätt att planera ett woodland, eller glänta, är att använda sig av ett skelett av robusta inhemska lignoser. Det inhemska materialet gör hela woodlandet och hela platsen hållbar (Gustavsson 2004). Vidare skriver Gustavsson (2004) att exotiska arter kan användas i de gynnsamma miljöer, som det robusta inhemska skelettet utgör.

Med denna princip som mall kan exempel på både inhemska och exotiska arter ges enligt Gunnarssons (2000) modell. I listan på lignoser för de tre ståndortsområdena finns det många spektakulära arter. Mängden arter i ståndortsområde 6 och 8 är lång, men det är inte lika många

arter som klarar av att stå blött som i ståndortsområde 9. Viktigt är att använda en blandning av flerstammiga träd och träd på högstam för en mer kraftfull upplevelse. Lignoser med vackra stammar eller baldverk kan med fördel placeras nära gångstråk.

Nedan följer **några** exempel på lignoser.

Ståndortområde 6

*Acer platanoides*⁶ 'Drummondii'^{4,17}
*Corylus avellana*⁶
*Euonymus europaeus*⁶ 'Evert'⁵
Viburnum opulus^{6,19}

*Cornus mas*⁶
*Carpinus japonica*⁶
Juglans regia^{6,17}
Liriodendron tulipifera^{6,17}

Ståndortsområde 8

Prunus padus^{3,6} 'Colorata'^{17, 21} *Euonymus planipes*^{4,6}
Acer platanatum 'Atropurpureum'^{6,17} *Viburnum carlesii*^{6, 18}
Acer circinatum^{17, 21} *Cercidiphyllum japonica*^{6, 17}
*Acer pensylvanicum*¹⁷ *Metasequoia glyptostroboides*^{6, 17}
*Betula pubescens*⁶ 'Rubra'¹⁷ *Magnolia sieboldii*^{6, 17}
Salix caprea^{3,6} 'Mas'¹⁷ *Pinus x schwerinii*^{17, 23}

Ståndortsområde 9

Viburnum opulus^{6,19} *Metasequoia glyptostroboides*^{6, 17}
*Alnus glutinosa*⁶ 'Laciniata'^{3,17} *Pterocarya fraxinifolia*^{6, 17}
Salix alba^{3,6}

7. DISKUSSION & SLUTSATS

Hur kan platsen gestaltas naturalistiskt för att uppfylla önskemål från beställarna och hur kan platsen gestaltas för att passa in i rådande ståndort?

Vilket växtmaterial passar till rådande ståndort och gestaltning?

Resultatet innefattar ett första utkast av gestaltning och förslag på olika växtmixer som är framarbetade för att passa Ebbamöllans ståndort samt karaktär. Vid intervju med tomtägare framkom önskan om en parklikande naturlig miljö. Gestaltningen kommer alltid präglas av gestaltaren. Jag valde att introducera en naturalism i designen eftersom jag ansåg att platsen och dess omgivning skulle främjas av den metoden. Frågan var hur jag genom naturalismen skulle kunna göra platsen attraktiv för beställarna och uppfylla deras önskemål om en naturligare miljö. Introduktionen av ett modulsystem med olika växtmixer visade sig praktisk eftersom ett till synes slumpmässigt mönster skapas genom att rotera modulen.

7.1 Gestaltning

En faktor som kan vara svår för en beställare som lekman är att naturalism kan uppfattas som rörigt och allt för vilt. Jag har genom litteraturstudien kunnat identifiera olika faktorer som kan göra det gestaltade landskapet tryggare. Några exempel på detta är ordning och läsbarhet. Vi kräver en viss ordning och läsbarhet. Vi måste kunna läsa av ett landskap för att veta vart potentiella fiender skulle kunna attackera oss. Det är något väldigt primitivt som styr oss.

Hur skapar vi trygghet rent praktiskt?

Första stegen är att ta in omgivningen och sammanhanget. Därefter har strukturen och den interna ordningen tagit plats. Jag har försökt att använda mig av tydliga rum i gestaltningen. Tydliga skogsbryn och gläntor. Gångstråk ramar in planteringarna och starka element såsom sten och betong i starka geometriska former skapar, genom sin kontrast till det vilda, ett lugn.

Studiebesöket till *Sövröds Hage* inspirerade gestaltningen starkt. Den runda sittplatsen i dammen är direkt tagen från Anders Folkessons trädgård. Användningen av betong i gestaltningen kan direkt hänvisas till mitt studiebesök.

Kontrasterna mellan den gråa kalla betongen och de frodiga växterna är fantastisk!

7.2 Växtval

Jag avgränsade arbetet genom att fokusera på perenner. Det har varit viktigt att använda växter som är naturligt förekommande på liknande ståndorter. Att använda dessa växter ger också besökaren en igenkänning och förankring i ett större sammanhang. MEN! Även om jag har velat komponera på ett naturalistiskt sätt finns det många stilinriktningar av naturalism. Dessa inriktningar väver in i varandra. Jag landade i att använda en blandning av stiliserad natur och biotopplantering. Det kanske smög sig in en smula konventionell plantering. Mitt mål var att försöka välja arter och sorter som hade ett naturligare utseende. Ju längre bort från boningshuset du kommer, desto mer vilt skulle det kännas. Många av växterna är 'vilda' och har hämtats direkt från ett referenslandskap, men den största delen är hortikulturella växter. Jag ville skapa en balans. Formen och metoden är naturalistisk. Nigel Dunnet (2019) beskriver känslan jag vill komma åt med termen 'enhanced nature'. Jag ville maxa naturen, skruva upp den! Genom att använda sorter med dubbla blommor och enkla uppnår jag mitt mål.

7.3 Utvecklingspotential

Det finns enorm potential att utveckla platsen i Ebbamölla. Detta har varit ett första utkast och genom de olika karaktärbeskrivningarna och ståndortsanalysen kan flera pusselbitar falla på plats. Lignosvalen spelar en vital roll för känsla och uttryck. En dimension av geofyter bör läggas till för

en sann naturupplevelse. En skötselplan behöver skapas. Jag försökte efterlikna naturen. Naturen i ett fryst tillstånd, i en fryst del av succession. Sköts inte landskapet kommer fuktängen exempelvis snart tas över av *Filipendula ulmaria* för att sedan tas över sly som *Salix* sp., *Fraxinus* sp. och *Alnus* sp.. Just skötseln av naturinspirerade landskap är intressant och viktig för platsens framtid. Utöver dessa punkter bör den biologiska mångfalden diskuteras. Naturen bör få ta sin plats och bör få utvecklas för att skapa ett dynamiskt landskap, men då måste vi veta hur vi ska sköta planteringarna för att nå de målen vi satt för oss, naturen och djuren.

7.4 Slutsatser

Slutsatsen och svaret på frågorna är att platsen har kunnat gestaltas väl. Genom att gå tomtägaren tillmötes och med en väl undersökt metod har de olika behoven kunnat tillfredsställas. Gångar av olika typ korsar området för att tomtägaren lätt ska kunna ta sig från ena sidan till andra. Tack vare växtkompositionen som kantar gångstråken upplevs olika känslor. De olika uteplatserna ger ett lugn och ett formstarkt uttryck. De är dessutom placerade på olika sätt på den kuperade tomten som främjar ett nyttjande året runt.

REFERESER

Bund deutscher Staudengärtner (u.å.). *Stauden-mix*. www.stauden.de/stauden-mix.html [2022-03-04]

Eriksbo Plantskola (2017). **Planteringsavstånd**. <http://www.eriksbo-plantskola.se/wp-content/uploads/2017/02/cc.pdf> [2022-03-04]

Gunnarsson, A (2000). *Ståndorter, lignoser och lignosanvändning – kompendium i kursen vegetationsbyggnad och växtkänedom 1*. Opublicerat material. Alnarp: SLU

Gustavsson, R. (2004). Exploring woodland design: designing with complexity and dynamics-woodland types, their dynamic architecture and establishment. Dunnet, N. & Hitchmough, J. (red.) *The Dynamic Landscape*. London: Spoon Press. 184-214.

Kingsbury, N. (2004). *Contemporary overview of naturalistic planting design*. Dunnet, N. & Hitchmough, J. (red.) *The Dynamic Landscape*. London: Spoon Press. 58–96.

Kircher, W. (2004). Wetlands and Water Bodies. Dunnet, N. & Hitchmough, J. (red.) *The Dynamic Landscape*. London: Spoon Press. 215-243.

Dunnett, N. (2019). *Naturalistic planting design: the essential guide*. Bath: Filbert Press.

Lantmäteriet (2022). *Ebbamölla*. SWEREF 99 TM [Kartografiskt material] <https://minkarta.lantmateriet.se> [2022-03-16]

Lantmäteriet (2022). *Ebbamölla*. SWEREF 99 TM [Flygfoto] <https://minkarta.lantmateriet.se> [2022-03 20]

Länsstyrelsen (2010). *Skånes rikkärr-våra blomstrande våtmarker*. [Broschyr]. Kristianstad: Länsstyrelsen. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c8440272926/1526644699432/Broschyr%20Skånes%20rikkärr.pdf> [2022-01-20]

Naturvårdsverket (2009). *Våtmarksinventeringen – resultat från 25 års inventeringar: Nationell slutrapport för våtmarksinventeringen (VMI) i Sverige*. (5922). Stockholm: Naturvårdsverket. [2022-01-20]

Naturvårdsverket (u.å.). *Varför är våtmarker viktiga?* <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vatmark/varfor-ar-vatmarker-sa-viktiga/> [2022-01-20]

Pearson, D., Shintani, M. (2020). *Tokachi Millenium Forest- Pionering a New Way of Garderning with Nature*. Bath: Filbert Press.

Perenner.se (2021). *Omräkningstabell för planteringsavstånd*. https://perenner.se/wp-content/uploads/2021/03/Omräkningstabell-planteringsavstand-perenner.se_.pdf [2022-04-14]

Påhlsson, L. (1998). *Vegetationstyper i Norden*. 3. uppl.. København: Nordisk Ministerråd.

Riksförbundet Svensk Trädgård (2022). *Digitala zonkartan - hitta din odlingszon!* <https://svensktradgard.se/tradgardsrad/zonkartan/digitala-zonkartan/> [2022-02-27]

Sjöman, H. & Slagstedt, J. (2015). *Träd i urbana landskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

SLU Artdatabanken (2022). *Våtmarker*. <https://www.artdatabanken.se/arter-och-natur/naturtyper/vatmarker/> [2022-01-20]

Wahlsteen, E. (2018). *Växt- och ståndortskänedom*. Opublicerat material. Alnarp: SLU

VÄXTREFERESER

Arbetet följer Svensk Kulturväxtdata (SKUD) nomenklatur och svensk namnstandard för kulturväxter:

- 1. Chatto, B** (2004). *Beth Chatto's damp garden: moisture-loving plants for year-round interest*. London: Cassell Illustrated.
- 2. Bund deutscher Staudengärtner** (u.å.). *Pink Paradise*. https://www.bund-deutscher-staudengaertner.de/cms/staudenverwendung/mischpflanzungen/download/Pink_Paradise_Artenliste.pdf [2022-03-08]
- 3. Dunnett, N. & Clayden, A.** (2007). *Rain gardens: managing water sustainably in the garden and designed landscape*. Portland, Or: Timber Press.
- 4. Essunga Plantskola** (2022). *Acer platanoides 'Drummondii'* <http://www.essungaplantskola.se/kategori/alla-vaxter/produkt-acer-platanoides-drummondii.aspx?ls=A> [2022-03-22]
- 5. Eplanta** (2022). *Euonymus europaeus 'Evert' E* https://eplanta.com/show_vaxt.php?ID=32 [2022-03-22]
- 6. Gunnarsson, A** (2000). *Ståndorter, lignoser och lignosanvändning – kompendium i kursen vegetationsbyggnad och växtkänedom 1*. Opublicerat material. Alnarp: SLU
- 7. Hansson, M. & Hansson, B.** (2021). *Gräs & bambu: våra trädgårdsväxter: inspiration, skötsel, lexikon*. 3. uppl.. Stockholm: Babel Förlag.
- 8. Hansson, M. & Hansson, B.** (2017). *Perenner: inspiration, skötsel, lexikon*. 4. uppl. Stockholm: Babel Förlag.
- 9 Impecta** (u.å.). *Ängsvädd*. https://www.impecta.se/froer/nordiska-vildblommor/angsvadd?gclid=Cj0KCQiAmpyRBhC-ARIsABs2EApS6Ue9Lg75B-wJ84RcMJd1eDxd72xOb4Ri-Y5yKf7DpoCvgCUYLRdMaAmuMEALw_wcB [2022-02-08]

10. Kircher, W. (2004). Wetlands and Water Bodies. Dunnet, N. & Hitchmough, J. (red.) *The Dynamic Landscape*. London: Spoon Press. 215-243.
11. Mossberg, B., Stenberg, L. (2018) *Nordens flora*. Stockholm: Bonnier Fakta
12. Oudolf, P. & Gerritsen, H. (2019). *Planting the natural garden*. Portland, Oregon: Timber Press
13. Perenner.se (2021) *Luzula nivea*. <https://perenner.se/vaxt/luzula-nivea-silverfryle/> [2022-03-01]
14. Pondteam (u.å.). *Sumpväxter*. <https://www.pondteam.com/produkt-kategori/vattenvaxter/sumpvaexter/> [2022-02-25]
15. Pålsson, L. (1998). *Vegetationstyper i Norden*. 3. uppl.. København: Nordisk Ministerråd.
16. Rikare trädgård (2021.). *Lämpliga växter i din trädgårdsdamm*. <https://rikaretradgard.se/lampliga-vaxter-i-din-tradgardsdamm/> [2022-02-20]
17. Sjöman, H. & Slagstedt, J. (2018). *Stadsträdslexikon*. 1:3 uppl. Lund: Studentlitteratur.
18. Splendor Plant (2022). *Viburnum carlesii*. <https://www.splendorplant.se/sortiment/viburnum-carlesii/> [2022-03-22]
19. Splendor Plant (2022). *Viburnum opulus*. <https://www.splendorplant.se/sortiment/viburnum-opulus/> [2022-03-22]
20. Sundin, P. (2019). *Ormbunkar*. Stockholm: Bokförlaget Langenskiöld.
21. Tönnersjö Plantskola (2022). *Alnus glutinosa 'Laciniata'*. https://www.tonnarsjo.se/show_trad.php?ID=39 [2022-03-22]
22. Tönnersjö Plantskola (2022). *Prunus padus 'Colorata'*. https://www.tonnarsjo.se/show_trad.php?ID=143 [2022-03-22]
23. Tönnersjö Plantskola (2022). *Pinus x schwerinii*. https://www.tonnarsjo.se/show_trad.php?ID=244 [2022-03-22]
24. Veg Tech (2022). *Arter örtplugg A-Ö*. <https://www.vegtech.se/produktinformation/arter-ortplug-a-o/> [2022-03-01]

FIGURFÖRTECKNING

Samtliga fotografier och illustrationer i arbetet är tagna eller skapade av Malin Ask om inget annat anges i bildtexten.

- Figur 1.** Min karta © Lantmäteriet 2022. Ebbamölla ligger i mitten av Skåne utanför Hörby.
- Figur 2.** Min karta © Lantmäteriet 2022. Bilden visar tomtens omgivning. Det orangemarkerade området är en ungefärlig inramning av arbetsområdet.
- Figur 3.** Tomtkarta. Området inom den streckade linjen är arbetsområdet.
- Figur 4.** Analys av gångstråk. Det finns inget som lockar ägarna att besöka platsen förutom för skötsel ca en gång om året när gräset slås.
- Figur 5.** Analys av solens rörelse från öst till väst under dagen under juni och december.
- Figur 6.** Analys av förhärskande vindar. Den starkaste vinden kommer från kohagen i nordöst
- Figur 7.** En orienteringsfigur som visar de olika områden som har fotograferats. Siffrorna symboliserar platsen där fotot tagits från. Pilarna visar i vilken riktning kameran var placerad.
- Figur 8.** Visar nummer 3. Den blöta marken vid bäcken från dräneringsröret.
- Figur 9.** Visar nummer 4. Utloppet från dräneringsröret uppe i slänten.
- Figur 10.** Visar nummer 1. Den enda bron, över den gamla kvarnbäcken, som leder till arbetsområdet.
- Figur 11.** Visar nummer 2. Dammen sedd uppifrån slänten.
- Figur 12.** Visar nummer 2. Dammen sedd uppifrån slänten.
- Figur 13** Visar nummer 5. Visar hur kuperat område är.
- Figur 14.** Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Ståndortsområde 6: näringsrik- mycket näringsrik ståndort och torrt-friskt/fuktigt med något basisk-starkt basiskt pH.
- Figur 15.** Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Ståndortsområde 8: måttligt näringsfattigt- måttligt näringsrikt och fuktigt- blöt ståndort. PH-värdet går från surt till neutralt
- Figur 16.** Figur gjord fritt efter Gunnarsson (2000). Ståndortsområde 9: näringsrik-mycket näringsrik och en fuktig-blöt ståndort med ett något basiskt-starkt basiskt pH-värde.

- Figur 17.** Visar de olika ståndortsområdenas tänka utbredningsområde på platsen i Ebbamölla. Från betesmarken i söder sluttar området ned mot dammen i norr. Ej skalenlig.
- Figur 18.** Visar de olika ståndortsområdenas tänka utbredningsområde på platsen i Ebbamölla. Sektionen är tänkt som en typsektion och är ej exakt. Sektionen skildrar de olika lignosernas placering i slänten ner till dammen som enda vattenkälla. Lignoserna från vänster: Quercus robur, Betula sp, Betula sp och Alnus glutinosa. Ej skalenlig.
- Figur 19.** Nulägesplan över Ebbamölla.
- Figur 20.** Nulägessektion A-A som visar vegetation samt höjdskillnader. På området finns det många skadade och döda träd.
- Figur 21.** Nulägessektion B-B visar den branta sluttning som finns på stora delar av området. Träden är två björkar. Till vänster om den vänstra björken skymtas stenar från den gamla terrasseringen.
- Figur 22.** Orienteringsfigur som visar var sektionerna A-A och B-B är placerade.
- Figur 23** Haskiya, D. (2020). Träspång på motionsspår Skatan. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Träspång_på_motionsspår_Skatan.jpg#metadata [2022-03-07]
- Figur 24** Stepping stones. <https://pixabay.com/sv/photos/sten-steg-bäck-träd-natur-somar-2327052/> [2022-03-09]
- Figur 25.** Slater, A. (2010) Chelsea 2010 [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/pikerslane-farm/4644684464/in/photostream/> [2022-03-09]
- Figur 26.** Anders Folkessons trädgård. Sittplats i damm.
- Figur 27.** Anders Folkessons trädgård. Möte mellan betong och trä.
- Figur 28.** Illustrationsplan av arbetsområdet i Ebbamölla.
- Figur 29.** Sektion a-a.
- Figur 30.** Sektion b-b.
- Figur 31.** Orienteringsfiguren visar var sektion a-a och b-b är placerade.
- Figur 32.** Planteringsplan med teckenförklaring och fyra växtmixer.
- Figur 33.** Mix 1.
- Figur 34.** *Myosotis sylvatica* [fotografi]. <https://pxhere.com/sv/photo/963174> [2022-03-09]
- Figur 35.** Zell, H. (2010) Geum rivale [fotografi]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Geum_rivale_007.JPG [2022-03-09]
- Figur 36.** Mix 2.
- Figur 37.** *Caltha palustris*. [fotografi]. <https://pxhere.com/sv/photo/1337201> [2022-03-09]
- Figur 38.** Kwiecień, A. (2008) Thelypteris palustris. 03. [fotografi]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thelypteris_palustris_03.jpg [2022-03-09]
- Figur 39.** Mix 3.
- Figur 40.** Trnkoczy, A. (2008) Succisa-pratensis_4. [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/atrnkoczy/44721544505/in/photostream/> [2022-03-09]
- Figur 41.** Jones, J. (2013) Cirsium rivulvare 'Atropurpureum'. [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/flamingparrot/9076478089> [2022-03-09]
- Figur 42.** Mix 4.
- Figur 43.** Shebs, S. (2006) Adiantum pedatum 3. [fotografi]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adiantum_pedatum_3.jpg [2022-03-09]
- Figur 44.** Hansen, M. (2010) Luzula nivea. [fotografi]. <https://www.flickr.com/photos/nestmaker/4710954026> [2022-03-09]
- Figur 45.** Sektion av mix 1. Tre moduler har roterats i ca 90 grader för att uppnå ett till synes slumpmässigt mönster.
- Figur 46.** Sektion av mix 3. Tre moduler har roterats i ca 90 grader för att uppnå ett till synes slumpmässigt mönster.
-